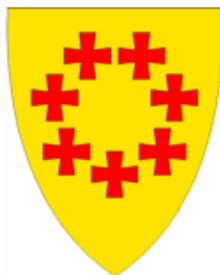

Overhalla kommune

- positiv, frisk og framsynt -

Revidert økonomiplan 2010 - 2013

Innhold

INNLEDNING	3
1 ØKONOMISK STATUSBESKRIVELSE	3
1.1 Driftsinntekter	3
1.2 Driftsutgifter	4
1.3 Brutto driftsresultat	6
1.4 Eksterne finanstransaksjoner.	7
1.5 Netto driftsresultat	9
1.6 Interne finansieringstransaksjoner	11
1.7 Oppsummering økonomisk statusbeskrivelse	12
2 KOSTRA/SAMMENLIGNING MELLOM KOMMUNER	13
2.1 Innledning	13
2.2 Befolkningssammensetning og behov	13
2.3 Prioriteringer	16
3 KONSEKVENSJUSTERT BUDSJETTOVERSIKT	27
3.1 Generelt	27
3.2 Framskrivning løpende drift (2010 - 2013)	27
4 HANDLINGSPROGRAM 2010 – 2013	32
4.1 Kommunen som lokalsamfunn	34
4.2 Tjenestetilbudet	51
4.3 Godt arbeidsmiljø (hovedmål 7)	57
4.4 Økonomi	57
5 TILTAK/ENDRINGER I PERIODEN 2010 – 2013	58
5.1 Nye tiltak/investeringer	59
5.2 Endringer i driften	61
5.3 Konsekvenser av nye tiltak/saldering	62

INNLEDNING

Rådmannen legger med dette fram forslag til revidert økonomiplan for perioden 2010 - 2013 for Overhalla kommune.

Kommuneloven § 44 legger føringer for kommunale økonomiplaner.

I kommunene er det ulik praksis når det gjelder *behandlingstidspunkt* for økonomiplanen. De senere årene har en i Overhalla valgt å legge økonomiplanrevideringen frem til behandling på vårparten. Økonomiplanen legger dermed premisser for den kommende budsjettbehandlingen.

Revidert økonomiplanen 2010 - 2013 tar utgangspunkt i forslag til årsbudsjett 2009 og en framskriving av 2009-tallene. Framstillingen har en mindre detaljert inndeling enn årsbudsjettet. Det er lagt vekt på å få fram den økonomiske utviklingen i grove trekk, med angivelse av planlagte rammer for hovedområdene, nøkkeltall m.v.

1 ØKONOMISK STATUSBESKRIVELSE

1.1 Driftsinntekter

Kommunens hovedinntektskilder er som følger.

(tall i kr 1000)	B-2009		R-2008		R-2007		R-2006	
Skatt inntekt og formue	31 %	60 132	29 %	55 055	29 %	53810	29 %	52 971
Rammetilskudd	37 %	71 776	31 %	59 604	31 %	56449	34 %	60 828
Brukerbetaling, husleier, avgifter, salg etc.	14 %	27 406	15 %	29 526	16 %	28646	15 %	27 666
Div. overføringer fra stat, fylke, kommuner	18 %	34 627	25 %	47 556	23 %	42330	21 %	37 351
Eiendomsskatt	1 %	1 431	1 %	1 431	1 %	1430	1 %	1 430
Brutto driftsinntekter		195 372		193 172		182 665		180 246

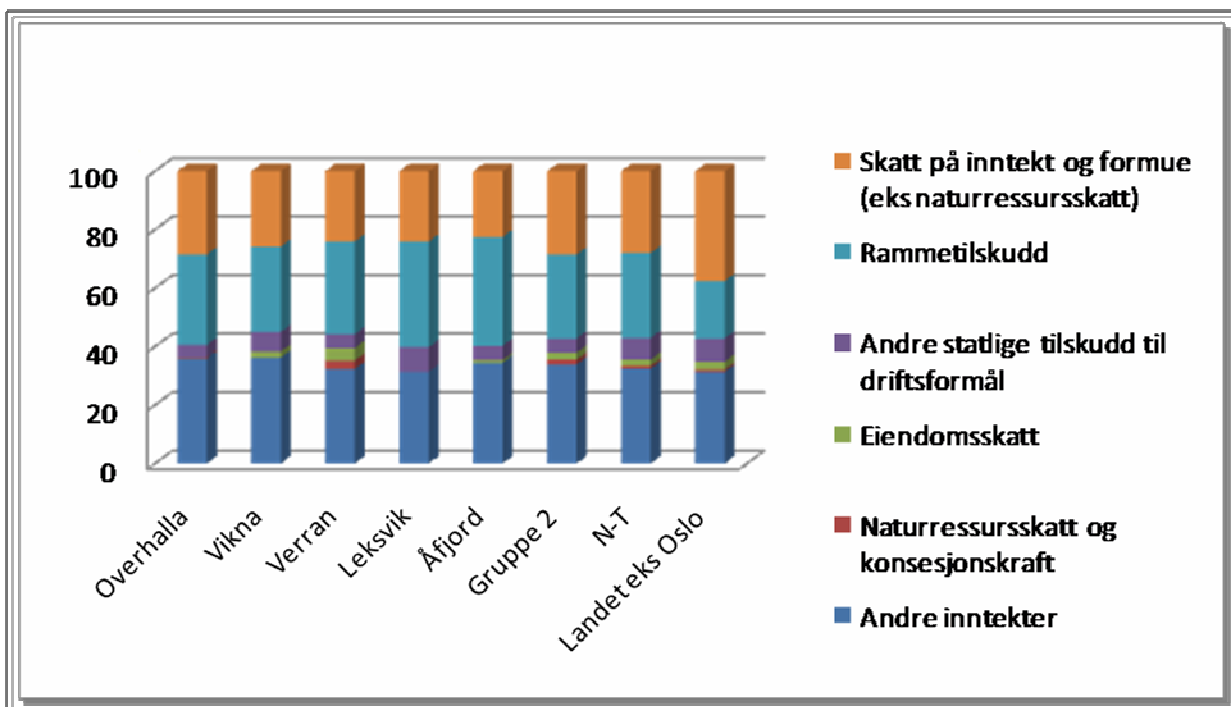
Statlige overføringer og skatt på inntekt og formue er kommunens viktigste inntekter, og utgjør for Overhalla 86 % av brutto inntekter. Videre kan en se at betaling av kommunale tjenester utgjør 14 %. Dette viser at kommunens selv ikke har noen vesentlig påvirkningskraft på inntektene, og er avhengig av at staten øker sine overføringer i takt med kommunens økte utgifter. De fleste av kommunens betalingssatser er også regulert av lover og regler. Kommunen har derfor små muligheter for å øke inntektene for salg av kommunale tjenester.

Skatteinntektene på inntekt og formue ligger under landsgjennomsnittet. Kommunen har tidligere fått dekket 55 % av tapte skatteinntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Den prosentvise dekningen av tapet vil i 2009 bli økt til 57 %, 2010 – 59 % og 2011 – 60 %. Denne økningen vil trolig få en positiv virkning for Overhalla kommune som er en skattesvak kommune i nasjonal sammenheng. I 2008 mottok Overhalla ca kr 17 millioner i inntektsutjevning mot kr 15 millioner i 2007 og 2006. Inntektsutjevningen inngår i linjen for rammetilskudd.

Folketallet og sammensetningen av folketallet har en direkte virkning i størrelsen på rammetilskuddet. Rammetilskuddet fra staten er fra 2009 fastsettes ut fra folketallet pr. 1.

juli. Dette er nytt i forhold til det nye inntektssystemet og har ført til at rammetilskuddet blir mer forutsigbart når en skal budsjettere. Overhalla tatt utgangspunkt i KS (Stolp) sine beregninger av rammetilskuddet og skatteinntekter ved budsjettarbeidet. Overhalla hadde i 2008 en økning i folketallet på 55 stk (1,57 %). Dette er den største økningen siden kommunen hadde en befolkningstopp i 1990. Men for at økningen skal kunne slå positivt ut i forhold til rammetilskuddet må en ha større økning enn landsgjennomsnittet. Befolkningsveksten i Norge for 2008 var 62.081 stk og utgjorde 1,31 %.

Sammenligner en seg med andre utvalgte kommuner i sammenligningsgruppe 2 (KG02), som består av kommuner med middels bundne kostnader pr innbygger, høye frie disponible inntekter, kan en se at Overhalla ligger høyt på andel av skatte på inntekter og formue, men at Nord-Trøndelag (NT) og enkelte kommuner i Sør-Trøndelag er skattesvake kommuner når en sammenligner seg med landsgjennomsnittet. Når det gjelder rammetilskuddet, kan en se at kommunen ligger litt over gjennomsnittet i NT og KG02. De kommunene som har høyere andel i rammetilskudd har en mindre andel inntektsskatt. En må kunne anta at de har fått kompensert skatte tapet i forhold til gjennomsnittet via inntektsutjevning.

Figur 1 Tabellen viser sammensetting av brutto driftsinntekter 2008. Kilde SSB

I tillegg til inntektskilder som rammetilskudd og skatt på inntekt og formue har kommunen mulighet til å bruke av (inntektsføre) tidligere oppsparte midler som ulike disposisjons-/driftsfond og eventuelt tidligere regnskapsoverskudd. Dette har vært nødvendig for å oppnå budsjett og regnskapsbalanse de siste årene. Dette er et kortsiktig tiltak og betyr at utgiftene overstiger inntektene.

1.2 Driftsutgifter

Kommunens driftsutgifter er som følger:

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

(tall i kr 1000)	B-2009		R-2008		R-2007		R-2006	
Lønn og sosiale utgifter	65 %	119 171	65 %	129 341	65 %	119171	66 %	116 259
Kjøp av varer og tjenester	16 %	29 551	16 %	32 388	16 %	29551	15 %	27 038
Kjøp av tjenester som	9 %	17 272	9 %	17 087	9 %	17272	9 %	15 929
Overføringer	7 %	13 228	7 %	14 158	7 %	13228	7 %	13 045
Avskrivning	4 %	7 429	4 %	7 845	4 %	7429	4 %	7 220
Fordelte utgifter	-2 %	(2 995)	-1 %	(2 839)	-2 %	-2995	-2 %	-3 010
Brutto driftsutgifter		183 656		197 980		183 656		176 481
Syke/ fødselspenger		-433		-6123		-5600		-4898
Netto lønn og sosiale		118 738		123 218		113 571		111 361

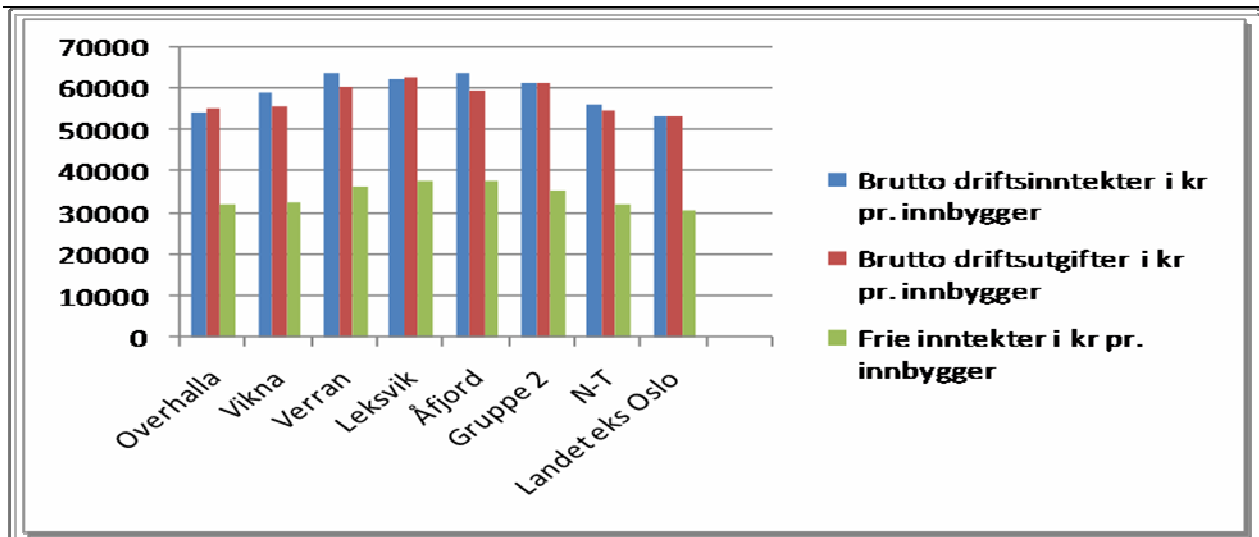
Kommunens største utgiftspost er lønn og sosiale utgifter og utgjorde 65 % i 2008. Andelen til lønn og sosiale utgifter har vært stabil de 3 siste årene, det samme gjelder øvrige utgiftsposter. Når det gjelder vurdering av lønn og sosiale utgifter bør en ta hensyn til syke og fødselspenger fra Nav for å få et riktig bilde av kostnaden. Når en budsjetterer blir det vanligvis ikke lagt inn noe stort beløp på sykepenger refusjon og innleie av sykevikar. En får sådan lavere kostnad på lønnsutgiften ved budsjettering enn hva endelig regnskap viser.

Kommunens samlede driftsutgifter har i løpet av de 3 siste årene økt mer enn inntektene. Det ble i 2008 forutsatt et innsparingsmål på kr 4,2 mill som skulle tas over en 2 års periode. I tillegg ble dette økt med kr 700 tusen i forbindelse med behandling av økonomiplan 2009-2012. Årsregnskapet for 2008 viste at løpende inntekten var kr 5,4 millioner mindre enn utgiftene. Dette innebar at en måtte bruke av tidligere avsatte midler (fond). En har begynt å få en bra effekt av innsparingene. Den er beregnet til ca kr 4,67 millioner for budsjettåret 2009.

Avskrivningskostnadene blir i kommunal sammenheng nullstilt i driftsregnskapet da en isteden utgiftsfører avdrag på langsiktig lån i regnskapet som skal synliggjøre kapital kostnaden.

En sammenligning av brutto driftsinntekter pr innbygger med sammenlignbare kommuner (figur 2) kan se at Overhalla har disponibelt kr 54.162,- pr innbygger. Det er kun landsgjennomsnittet som er lavere. Sammenlignet med NT bruker Overhalla kr 2.728,- mindre og kr 8.081,- mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppe 2. Lavere inntekt fører videre til at en har mindre å bruke på drift, noe som går fram av sammenligningen i tabellen.

Overhalla har lave brutto driftsutgift pr innbygger med kr 55.303,-. Det er kun NT og landsgjennomsnittet som er lavere med henholdsvis merkostnader pr innbygger på kr 529,- og 1.912,-.

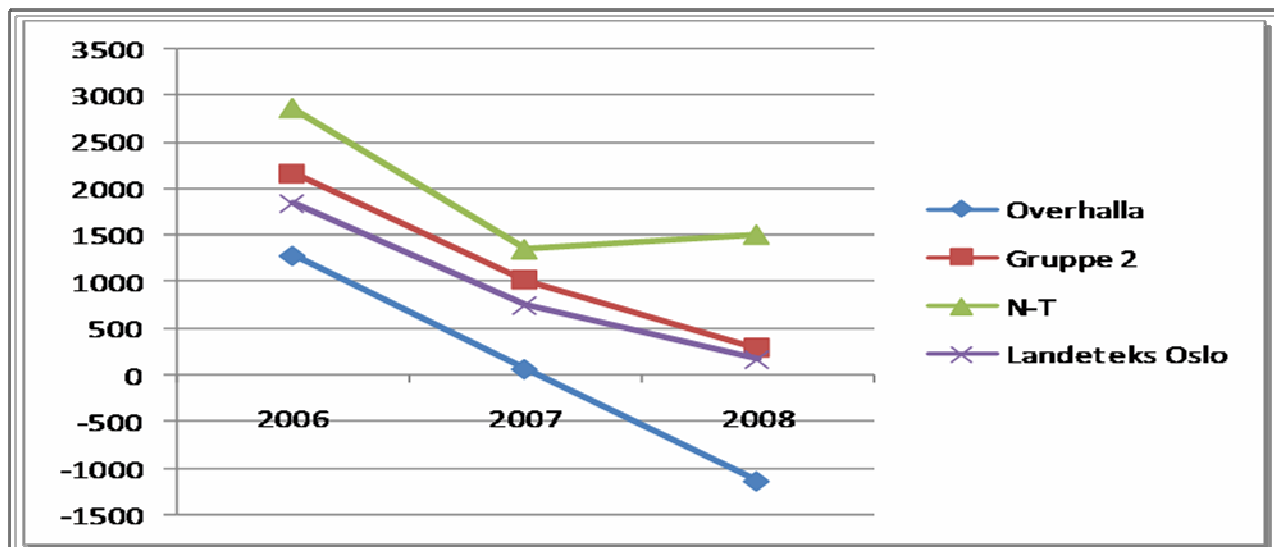

Figur 2 Tabellen viser brutto utgifter og inntekter pr innbygger. Det er 2008 tall som blir benyttet. Kilde SSB.

1.3 Brutto driftsresultat

Ser en videre på brutto driftsresultat (brutto driftsinntekter – brutto driftsutgifter) går det fram at Overhalla brukte kr 1.141,- mer pr innbygger i 2008 enn brutto driftsinntekter. Det er kun Overhalla og Leksvik som hadde underskudd i brutto driftsresultat. Sammenligningsgruppe 2 viste et gjennomsnitt som kr 1.424,- mer pr innbygger enn Overhalla. Gjennomsnittet i NT er kr 2655,- mer pr innbygger enn Overhalla.

Ser en på utviklingen de 3 siste årene kan en se at i 2006 hadde Overhalla et overskudd pr innbygger på kr 1.285,-, underskudd på kr 65,- i 2007 og som vi tidligere har vært inne på et underskudd på kr 1.141,- i 2008. I budsjett for 2009 kan en se at trenden med underskudd er snudd og viser et overskudd på kr 277,- pr innbygger.

Figur 3 Brutto driftsresultat pr innbygger 3 siste år. Kilde SSB.

Bruttodriftsresultat viser hvor mye kommunen har disponibelt til å dekke netto eksterne finanskostnader (renter og avdrag). Skulle det videre være midler til god etter at renter og avdrag er finansiert gir dette muligheter for å avsette til fond.

Tall fra Statistisk sentralbyrå for 2008 viser at brutto driftsresultat for Kommune-Norge samlet har en nedgang på 72 %. Samlet sett anslås brutto driftsresultat til 0,4 % av driftsinntektene for 2008, mot 1,5 % i 2007.

Ut fra sammenligningen kan en se at i 2008 hadde Overhalla lavere inntekter en de kommunen en kan sammenligne seg med. I tillegg viser brutto driftsutgifter pr innbygger at kommunen har lavere kostnader en de en sammenligner seg med. Det er derfor mye som tyder på at samlet sett blir Overhalla drevet forholdsvis kostnadseffektivt. I tillegg kan en se at alle i sammenligningen av brutto driftsresultat har gått ned de siste årene, noe som viser at inntekten ikke er blitt økt i takt med prisstigning og lønnsøkning.

1.4 Eksterne finanstransaksjoner.

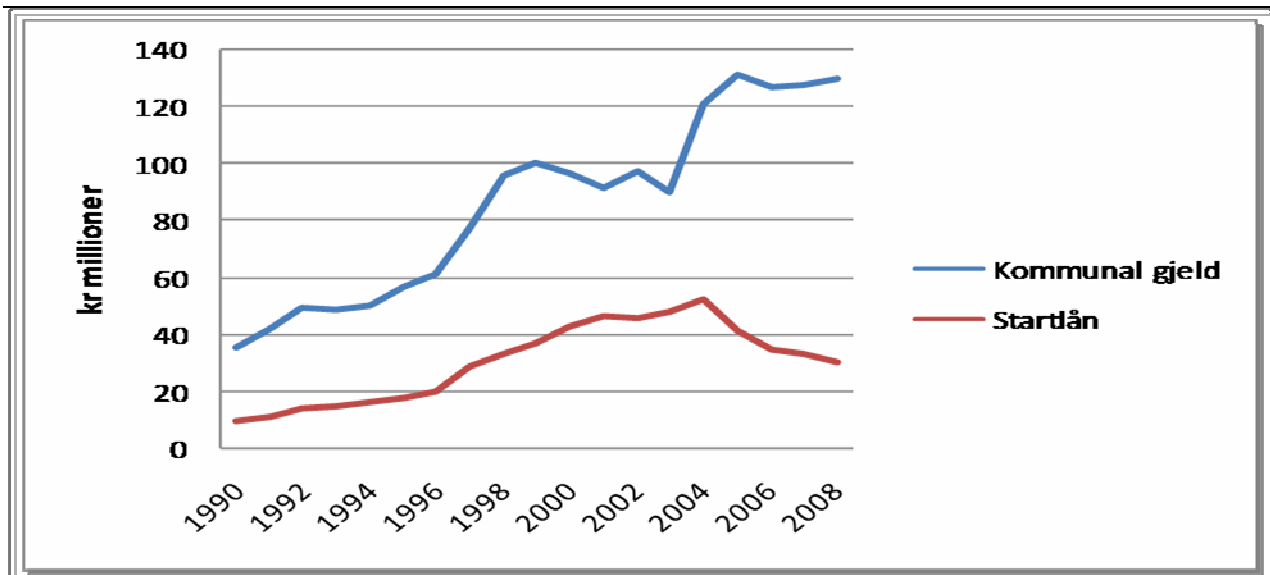
Begrepet eksterne finanstransaksjoner blir i kommunal regnskapsteori brukt om transaksjoner som er knyttet til bruk av lån og avdrag på lån, utlån og mottatt avdrag på utlån, samt kjøp av aksjer og andeler og salg av slike.

I kommuneregnskapet blir avdrag utgiftsført for å synliggjøre kapitalkostnadene. I det ligger det at avdrag på lån som er brukte til å finansiere kommunale investeringer blir utgiftsført i driftsregnskapet. Når det gjelder lån til videre utlån (Startlån) blir avdragene og utlån bokført i investeringsregnskapet. Renteinntekter og utgifter til Startlån blir bokført i driftsregnskapet.

Kommuneloven har bestemmelser om hvor mye minste tillatte avdragsbelastning skal være. Beregningen blir foretatt ved at en vokter levetiden av anleggsmidlene. Minste tillatte avdragsbelastning påvirkes av årlig avskrivning, bokført verdi av anleggsmidler (eks. tomter) og langsiktig gjeld til kommunale investeringer.

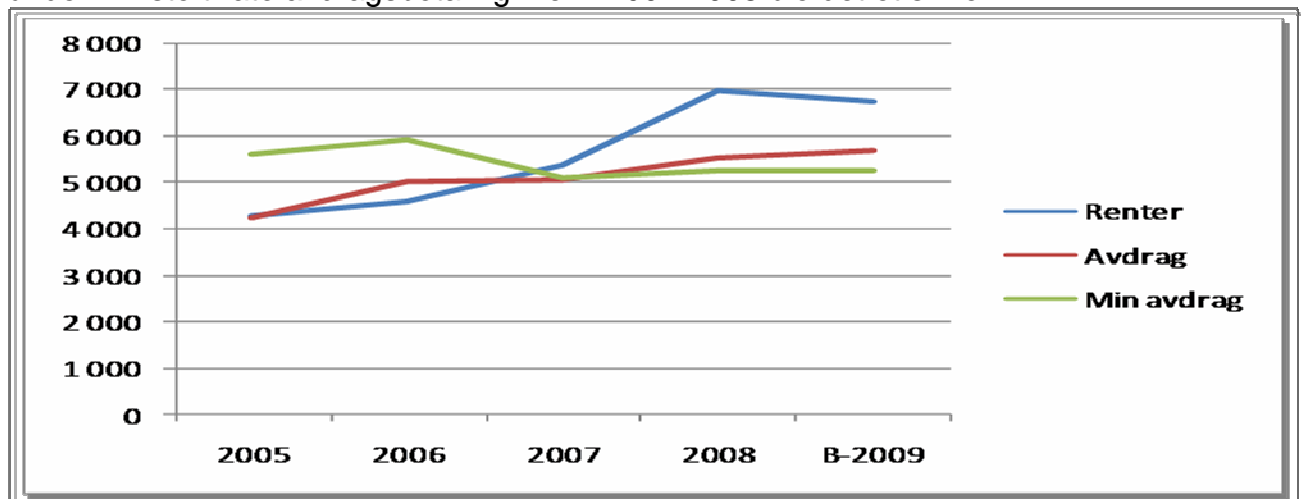
Renter og avdrag blir påvirket av kommunens samlede gjeld og renteutviklingen. Ved årsskifte 2008/2009 hadde kommunen en samlet gjeld på kr 160 millioner, hvorav kr 30 millioner var knyttet til Startlån. Av den kommunale gjelden på kr 130 millioner utgjorde ca kr 21 millioner lån knyttet til vann og avløpssektoren. Selvkostområdene hvor det er foretatt investeringer som har krevd lånefinansiering, blir belastet med finanskostnader. Dette innebærer at den ordinære kommunale driften ikke blir belastet med finanskostnader som f.eks er knyttet til vann og avløpssektoren, men kan avvike noe da beregningen av kapitalkostnaden tar utgangspunkt i gjennomsnittelig rente på 3-års statsobligasjoner + 1 %. I tillegg har kommunen kr 573 605,- i lån som er knyttet til kirkelige formål som dekkes av kommunens ordinære drift.

Den kommunale gjelden har i løpet av de 4 siste årene hatt en forholdsvis stor økning, med en liten tilbakegang i 2006. Økningen skyldes hovedsakelig utbyggingen av Overhalla sykeheimen/helsesenteret, Laksvoll bokollektiv og ny avdeling ved Skage barnehage. I 2009 er det opprinnelig budsjettert med et samlet låneopptak på kr 24 millioner og kr 5 millioner i avdrag. Dette vil gi en økning i kommunens gjeld på kr 19 millioner. Hovedårsaken til økningen er knyttet til restaureringen ved Overhalla barne og ungdomskole. Startlån var i 2005 på det høyeste med kr 52 millioner, men har senere år gått ned og er som vi tidligere har vært inne på kr 30 millioner pr 31.12.2008.

Figur 4: Kommunens langsiktige gjeld fordelt på Startlån og ordinær kommunale lån.

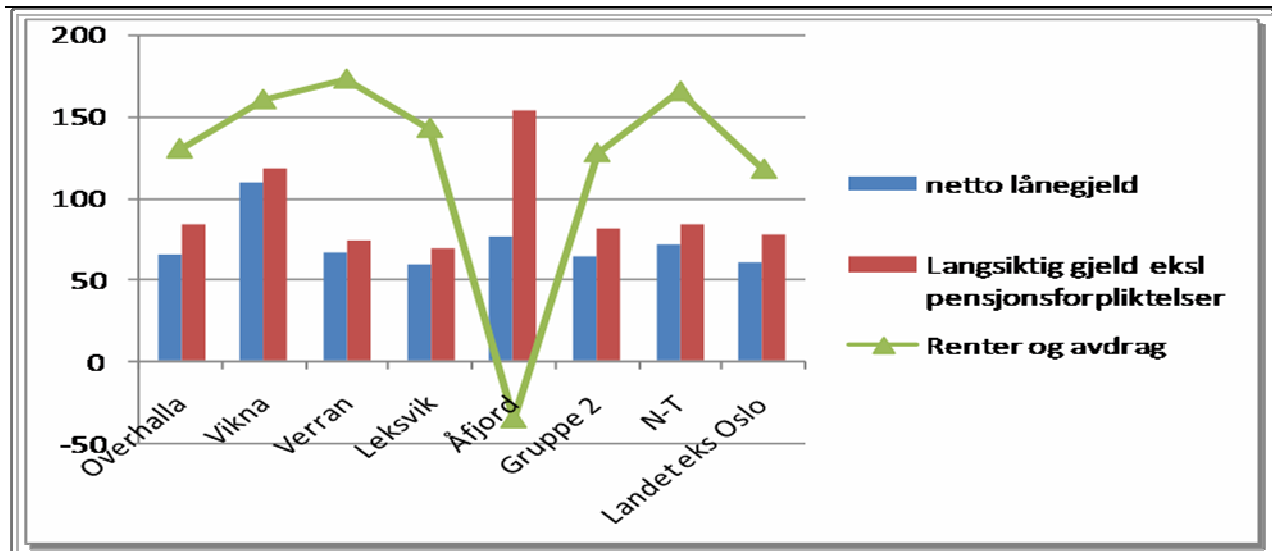
Kommunens langsiktige gjeld og renteutviklingen påvirker som vi tidligere har vært inne på kommunens rente og avdragsbelastning. Tabellen nedenfor viser at rentene har hatt en jevn stigning fram til 2008. Dette har sammenheng med at rentenivået har gått opp og at den langsiktige gjelden har økt. Når det gjelder avdrag kan en se at kommunen har ligget under minste tillate avdragsbetaling men i 2007-2008 ble det et skille.

Figur 5 tabellen viser utviklingen i rente og avdragskostnadene. Grønn linje viser hva minste tillate avdrag har vært pr. år.

I hht til reglement for Overhalla kommunes finansforvaltning vedtatt av kommunestyret den 19. desember 2002 skal minimum 40 % av innlån være bundet til fast rente. Pr 31.12.2008 hadde Overhalla 52 % av sin låneportefølje i faste lån. Effektiv fastrente varierte fra 3,53 % - 6,10 %. Ved opptak av lån i 2009 har en valgt fastrente lån, slik at andelen av fastrente har økt til 89 %. I forslag til økonomiplan 2009-2012 utgjorde 1 % renteøkning ca kr 700.000,-. Til sammenligning vil 1 % renteøkning gi økte kostnader i underkant av kr 200.000,-. Rentene har med andre ord blitt mer forutsigbare, men skulle flytende rente bli lav vil kommunen kunne pådra seg høyere kostnader enn om en hadde hatt større andel flytende lån.

Når en sammenligner seg med andre kommuner kan en bruke gjeldsnivå i % av driftsinntektene. Nøkkeltallet forteller hvor stor andel av den langsiktige gjelden driftsinntektene utgjør, eller hvor stor andel av driftsinntekten som brukes til renter og avdrag.

Figur 6 Renter og avdrag er det brukt en faktor på 25 slik at en skal kunne få et bilde av sammenhengen mellom gjeld, renter og avdrag. Kilde SSB.

Den blå søylen viser netto lånegjeld i % av driftsinntektene. Nettolånegjeld er langsiktig gjeld fratrukket utlån og ubrukte lånemidler. Dette nøkkeltallet vil trolig være mer sammenlignbar enn ordinær langsiktig gjeld da Startlån inngår. En kan se at Overhalla har en høyere netto lånegjeld enn kommunegruppe 2 og landsgjennomsnittet. Sammenlignet med Nord-Trøndelag som er et fylke med høy lånegjeld, ligger Overhalla under. Ser en på rente og avdragsbelastningen i forhold til netto lånegjeld kan en se at Overhalla ligger i nedre sikte, og det er kun kommunegruppen og landsgjennomsnittet som er laver.

Ut fra dette kan en si at Overhalla kommune bruker forholdsvis lite av driftsinntektene til renter og avdrag i forhold til de en har sammenlignet seg med, men som en har vært inne på tidligere har kommunen lavere driftsinntekter enn de en sammenlignet seg med og må derfor holde kostnadene lavere. Hadde inntektene vært høyere hadde andelen til renter og avdrag vært lavere. Til tross for dette kan en se at en ligger nede på et minimum av hva en skal belaste regnskapet med i avdrag.

1.5 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat fremkommer etter at en har trukket fra driftsutgifter og eksterne finansieringskostnader fra driftsinntektene. Netto driftsresultat viser hvor mye kommune kan avsette eller må bruke av fondsmidler for at regnskap og budsjettet skal fremstå i balanse, og gir en pekepinn på om kommune bruker mer eller mindre enn årets driftsinntekt. Bevilges det ikke tilstrekkelig med fondsmidler gir dette et regnskapsmessig merforbruk eller motsatt vil gi et regnskapsmessig mindre forbruk.

Skal en vurdere netto driftsresultat bør en korrigere for selvkostområdene som vann, avløp, renovasjon og andre som ikke skal påvirke kommunens driftsresultat. Balanseringen av selvkostområdene blir foretatt ved at en enten bruker eller avsetter til bundne fond (selvkostfond). I tillegg bør en ta hensyn til momskompensasjon av investeringer som pr. d.d. blir inntektsført i driftsregnskapet. Slik bokføringsregelen er, har økte investeringer utenfor VAR området gitt økt momskompensasjon, men det er blitt bebudet endringer slik at fra 2010 skal 20 % av momskompensasjonen på investeringer tilbakeføres investeringsregnskapet og 40 % i 2011, 60 % i 2012, 80 % i 2013 og 100 % i 2014.

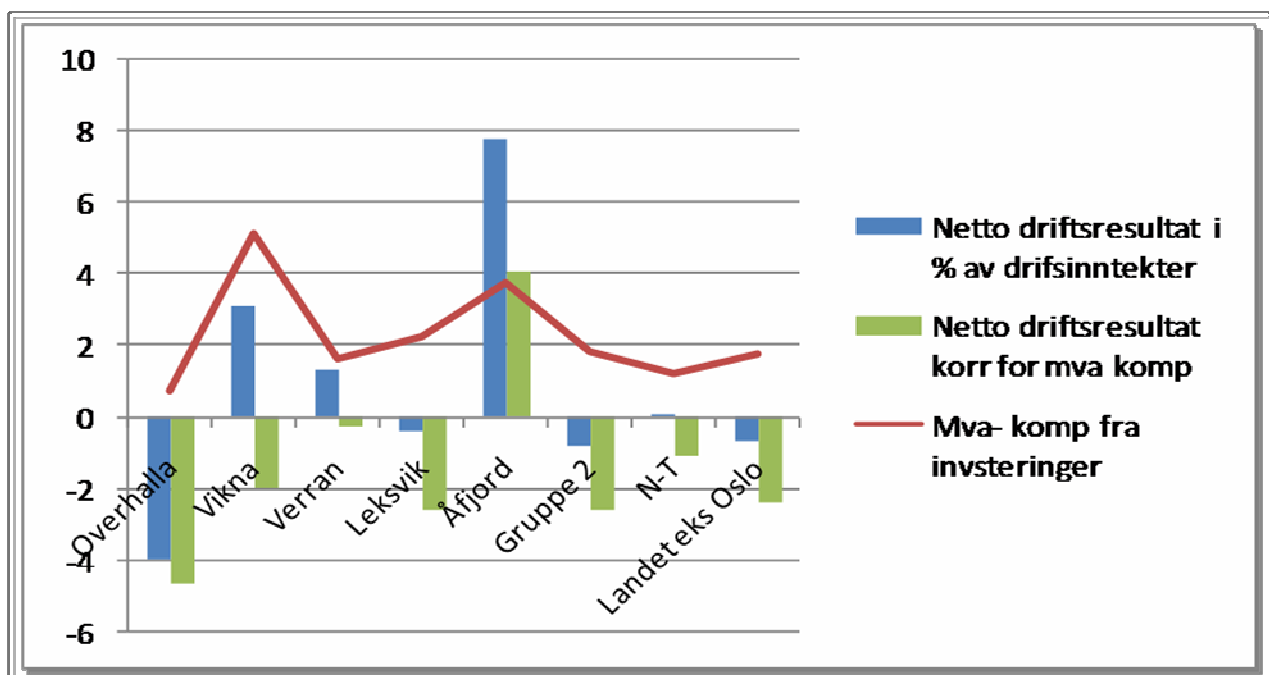
Tallene for Overhalla (tabell nedenfor) viser at netto driftsresultat har vært negativ 2 siste år og det samme for korrigert netto driftsresultat. Ser en samla på 4 siste regnskapsår,

viser akkumulert korrigeret netto driftsresultat et underskudd på kr 11 millioner. Dette har en måtte dekke inn med brukt av fond og tidligere års overskudd.

(i kr 1000)	Budsjett 2009	Regnskap 08	Regnskap 07	Regnskap 06	Regnskap 05
Driftsinntekter	195 363	193 167	182 669	180 251	168 659
Driftsutgifter	193 634	197 980	183 656	176 479	164 949
Brutto driftsresultat	1 729	-4 813	-987	3 772	3 710
Eksterne finanstransaksjoner	10 713	10 635	10 444	9 289	7 848
Motpost avskrivning	7 812	7 845	7 429	7 220	6 774
Netto driftsresultat	-1 172	-7 603	-4 002	1 703	2 636
Bruk/ avsetning bundne fond	-2 505	-2 173	109	2	1 021
Mva kompensasjon investering	1 500	1 406	594	502	2 293
Korr netto driftsresu	-167	-6 836	-4 705	1 199	-678
Overføring investeringsregnsk.	0	0	832	2 541	50
Bruk av tidligere års overskudd	0	0	4 204	5 302	645
Bruk/ avsetning disp. fond	-1 333	4 207	739	-258	3 092
Regnskaps. mer/ mindre forbruk	0	-1 223	0	4 204	5 302

Anbefalinger fra Fylkesmannen tilsier at en burde hatt et netto driftsresultat på 3-4 %, og minimum 2 % av driftsinntektene for å oppnå den nødvendige handlefriheten til å møte uforutsette utgifter i fremtiden. For Overhallas del skulle akkumulert netto driftsresultat derfor ha vær mellom kr 14,5 – 29 millioner siste 4 regnskapsår.

Skal en sammenligne se med andre kommuner når det gjelder netto driftsresultat kan en bruke nøkkeltall som netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter (Blå søyle figur 7). En kan av tabellen se at Overhalla er den kommune som ligger lavest i sammenligningen. En kan ellers se at det er kun kommunegruppe 2 og landsgjennomsnittet som har gått med underskudd. Underskuddet på landsgjennomsnittet bekrefter Statistisk sentralbyrås melding om at 2008 ble et rekordsvakt år for kommuneøkonomien. Tallene fra SSB viser at samlet for Kommune-Norge var netto driftsresultat 5,5 milliarder i 2007 mot – 0,1 milliarder i 2008 å anslås til under 0 % av driftsinntektene, mot 2,3 % i 2007. 2008 er derfor det dårligste året siden SSB startet målinger av resultatbegrepet i 1991.

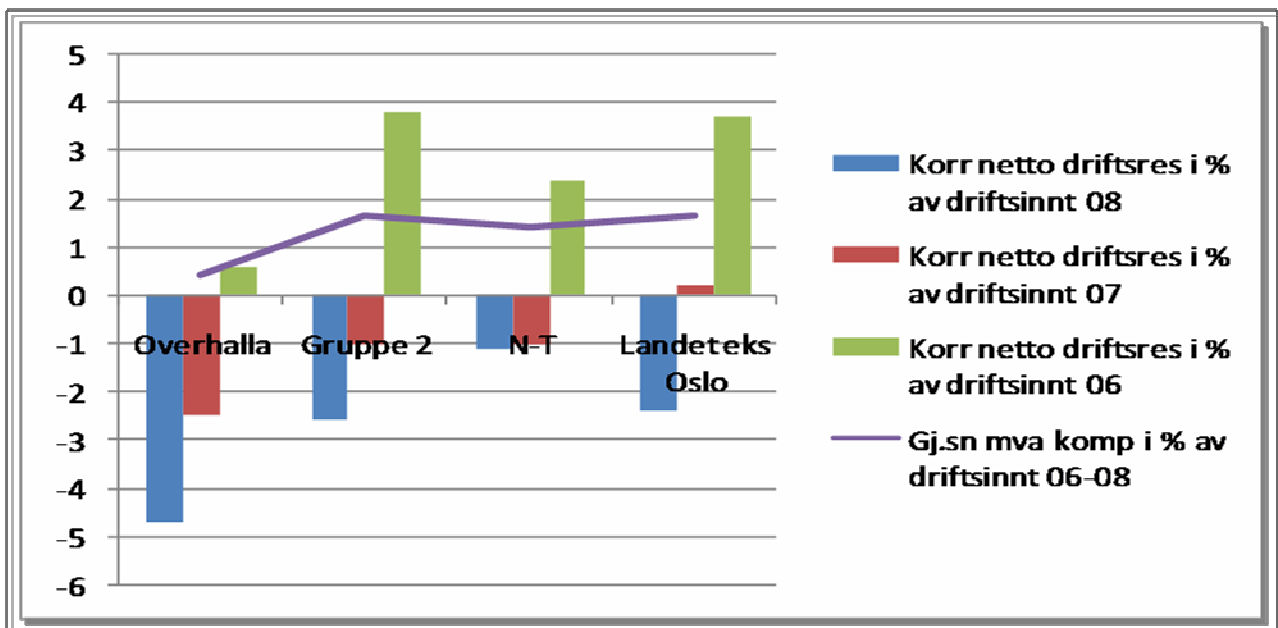

Figur 7 tabellen viser 2008 tall. Kilde SSB.

Korrigerer en netto driftsresultat for mva kompensasjon (grønn søyle) kan en se at det kun er Åfjord som har et positivt resultat. En kan derfor se at momskompensasjon av

investeringer har hatt en vesentlig innvirkning på resultatbegrepet. Kommuner som har hatt store investeringer har også hatt betydelig mer handlingsromm. Men selv ved en slik korrigering kan en se at Overhalla hadde et betydelig dårligere resultat enn øvrige i sammenligningen.

Ser en på tallen over flere år som i figur 8, kan en se at Overhalla ligger under kommunegruppe 2, NT og landsgjennomsnittet. Det er i tillegg lagt inn en linje som viser gjennomsnittlig moms kompensasjon på investeringar 3 siste år. Linja (lilla i figur 8) viser at Overhalla har hatt lite investeringer i forhold til de andre i analysen. Med andre ord, hadde Overhalla hatt større aktivitet på investeringsiden hadde dette redusert underskuddene, men det positive er at man ikke har lånt så mye til ordinær drift som en videre må dekke i de kommende år.

Figur 8 Korrigeret netto driftsresultat for mva kompensasjon.

1.6 Interne finansieringstransaksjoner

Interne finansieringstransaksjoner omfattes av avsetninger til fond (egenkapital) og regnskapsmessig overskudd, bruk av tidligere års avsetninger og regnskapsmessig underskudd. I driftsregnskapet kan en kun bruke/ avsette til disposisjonsfond og bundne driftsfond. Investeringsfondene er forbeholdt investeringsregnskapet og kan derfor ikke brukes til driftsformål.

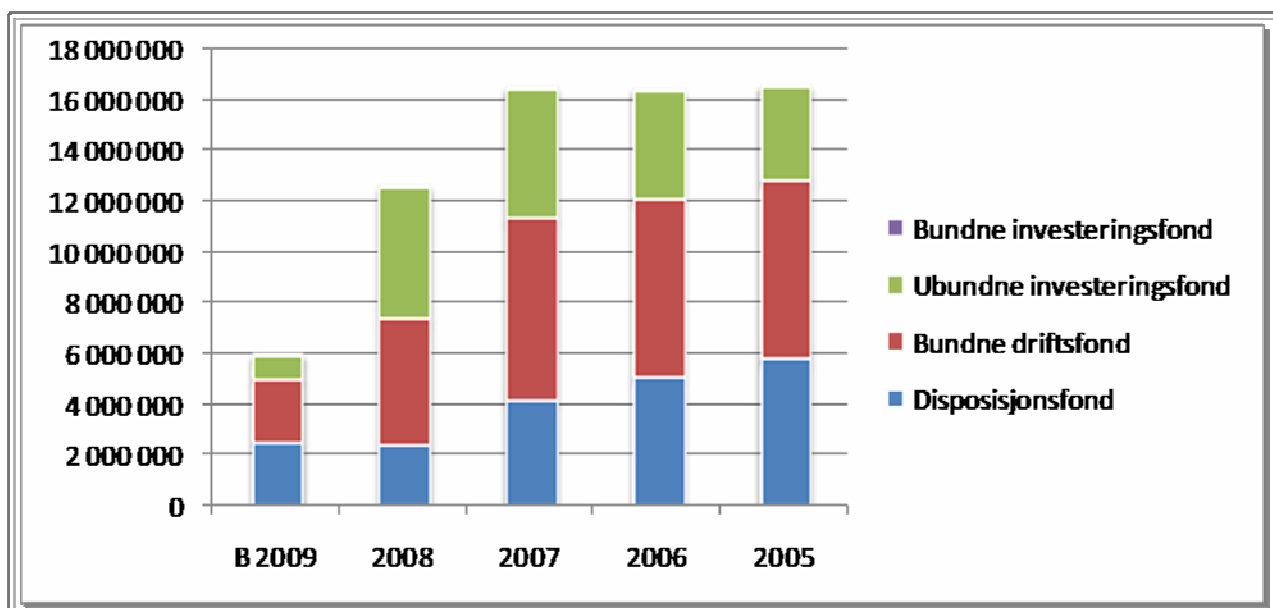
(tall i kr 1000)	Budsjett 2009	Regnskap 08	Regnskap 07	Regnskap 06	Regnskap 05
Netto driftsresultat	-1 172	-7 603	-4 002	1 703	2 636
Bruk/ avsetting bundne fond	-2 505	-2 173	109	2	1 021
Overføring investeringsregnsk.	0	0	832	2 541	50
Bruk av tidligere års overskudd		0	4 204	5 302	645
Bruk/ avsetting disp. fond	-1 333	4 207	739	-258	3 092
Regnskaps. mer/ mindre forbruk	0	-1 223	0	4 204	5 302

Figur 9 netto driftsresultat og interne finansieringstransaksjoner.

Som vi har vært inne på tidligere har kommunen hatt et negativt netto driftsresultat 2 siste år, og en har hatt behovet for å bruke av tidligere avsette midler. Tabellen ovenfor viser kommunens disponering av netto driftsresultat. Ser en tilbake på 2005 kan en se at det var

et år med overskudd, overskuddet er overført til påfølgende år. Det vesentligste av overskuddet i 2005 var knyttet til bruk av disposisjonsfond med kr 3 millioner. 2007 er første året med negativt netto driftsresultat. En hadde da et regnskapsmessig mindreforbruk (overskudd) som dekket underskuddet slik at regnskapet ble avsluttet i balanse. Underskuddet økte i 2008, og en fikk behov for å bruke kr 4 millioner av disposisjonsfond. Ser en akkumulert på bruk av disposisjonsfond i 4 årsperioden er det brukt kr 7,8 millioner.

Status for kommunens fond vises i tabellen nedenfor. Totalt er det en vesentlig reduksjon, og det er ubundne investeringsfond som er redusert mest. Dette har sammenheng med underskudd i ordningen for Startlån som en må ha dekket opp i påfølgende år. Bundne driftsfond har også gått ned noe. Disse fondene er i det vesentligste knyttet til overskudd på selvkostområdene, og skal kun brukes til å dekke underskudd på områdene. I teorien skal en tilpasse gebyrene på selvkostområdene slik at en bruker opp avsetningen i løpet av en 4 års periode.

Ser en videre på disposisjonsfond har de blitt mer enn halvert i løpet av 4 årsperioden. En har med andre ord lite å møte uforutsette hendelser/ kostnader. Dette gir videre kommunen enda mindre handlefrihet.

1.7 Oppsummering økonomisk statusbeskrivelse

Fordelingen av kommunens driftsinntekter viser at Overhalla har liten påvirkningskraft på sine inntekter. Det er kun i forhold til eiendomskatt at en har noen vesentlig mulighet for økning pr d.d. Sammenlignet med andre kommuner har Overhalla en forholdsmessig lav driftsinntekt pr innbygger, som blant annet har sammenheng med at en kommer uheldig ut i forhold til kriteriene for tildeling av rammetilskudd.

Driftsutgiftene har øket mer enn inntektene de 3 siste år. Dette ble i 2008 iverksatt en innsparingsprosess for å tilpasse utgiften til inntektene. Sammenligner en seg med andre kommuner kan en se at Overhalla bruker lite pr innbygger, noe som må kunne forklares med at utgifter må tilpasses inntekter.

Kommunens langsiktig gjeld har hatt en økning de siste årene, som videre har før til økte renter og avdrag. Sammenligner en seg med andre kommuner kan en se at Overhalla

bruker forholdsvis lite av driftsinntekten på renter og avdrag, men ut fra inntektsnivået som kommuner ligger på, vil det også være påkrevet å holde rente og avdragsutgiftene ned.

Driftsnivået til kommune har i de siste årene vært for høyt i forhold til inntektene. Dette har ført til at en har hatt et netto negativt driftsresultat 2 siste åren. Videre har underskuddene ført til behovet for å bruke av tidligere avsatte midler. Dette har tært betydelig på kommunens fondsbeholdning. Det vil derfor være behov for å styrke kommunens egenkapital (fond) i årene som kommer for å kunne møte uforutsette hendelser.

2 KOSTRA/SAMMENLIGNING MELLOM KOMMUNER

2.1 Innledning

KOSTRA (KOMMune-STat-RApportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjonen om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder blir registrert og sammenstilt for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal gi bedre grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. I nøkkeltallene sammenstilles data som rapporteres direkte fra kommunene til SSB og tall hentet fra nasjonale registre utenfor SSB.

KOSTRA gir ikke entydige svar – men er et grunnlag for videre analyse. KOSTRA gir heller ikke entydige svar på kvalitet på tjenestene. For første gang presenteres imidlertid kvalitetsindikatorer for KOSTRA-tall fra 2006. Disse kan gi indikasjoner på kvalitet på tjenestene.

Overhalla kommune har tidligere ikke brukt disse KOSTRA-tallene aktivt i vår prioriteringer. Vi har nå som mål å bruke disse dataene i planlegging og prioritering av aktiviteter.

SSB har gruppert landets kommuner etter kriterier som folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Overhalla kommune er plassert i gruppe 2: *Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter.*

Andre kommuner fra Nord-Trøndelag som er plassert i denne gruppen som vi har valgt å sammenlikne oss med, er Vikna (4 100 innbyggere), Verran (2 924 innbyggere) Leksvik (3 517 innbyggere) og Åfjord (3 237 innbyggere). Det kan ligge en feilkilde i at kommunen ligger i forskjellige soner for arbeidsgiveravgift enn Overhalla i 2008, men forskjellen betraktes som mindre vesentlige.

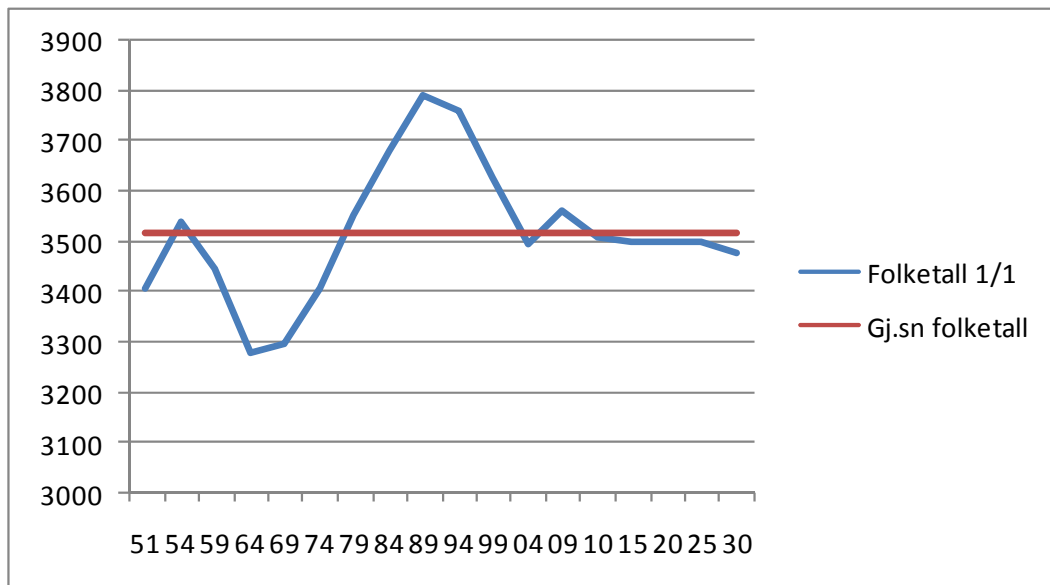
2.2 Befolkningssammensetning og behov

Befolkningssammensetning har betydning for hvilke tjenester kommunen må produsere. Har en kommune et stort antall barn i barnehagealder, må kommunen bruke flere ressurser til dette enn en kommune med en lavere andel barn og samme prioritering. Befolkningssammensetningen påvirker også kommunens innbyggertilskudd.

2.2.1 Innbyggerne i Overhalla

Siden toppåret i 1992 (3 804 innbyggere) har befolkningen i Overhalla kommune sunket årlig, men trenden ble i 07/08 endret slik at en fikk en økning, som er trenden i alle kommunene en sammenligner seg med unntak av Åfjord som har hatt en tilbakegang

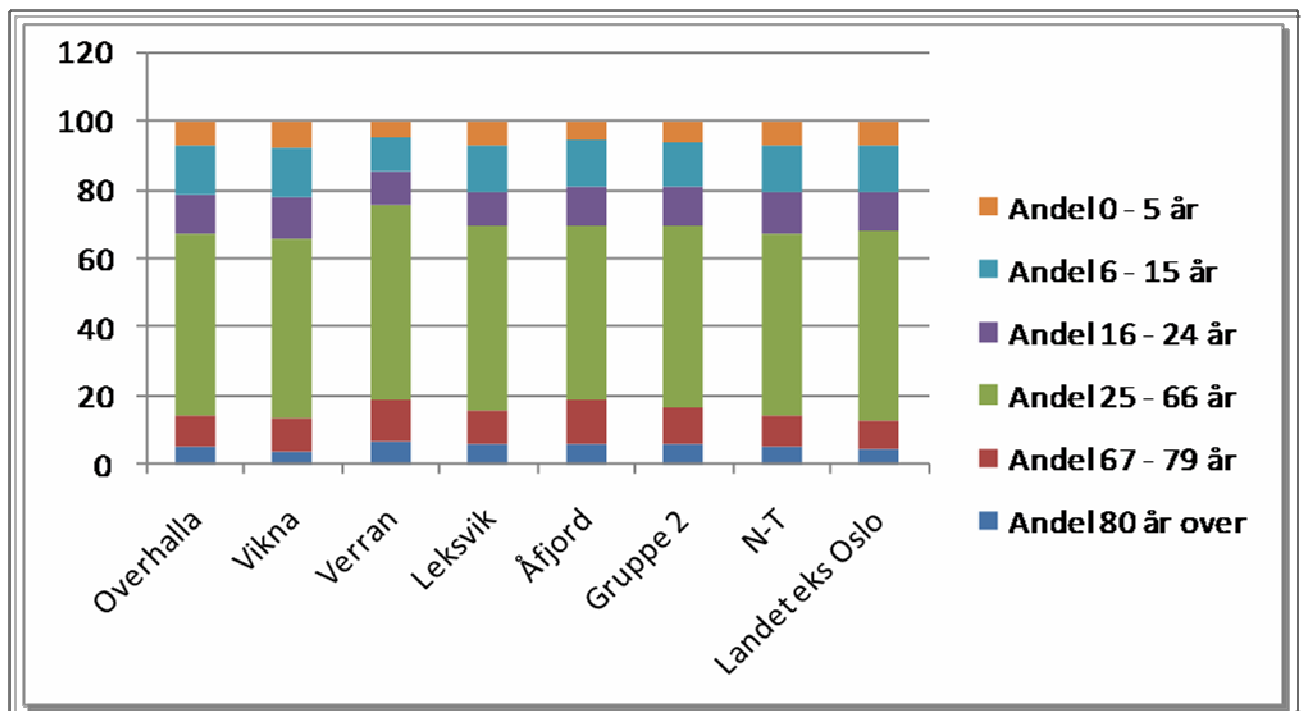
SSB lager flere typer prognoser for befolkningsutviklingen i landet og hver kommune. Utfordringen vil være å finne den som passer best for utviklingen i Overhalla. Denne prognosen som tar utgangspunkt i MMMM viser en nedgang på 83 personer i befolkningsutviklingen frem til 2030 hvor folketallet anslås til 3 479 innbyggere. Bruker en HHMH prognosen vil folke tallet øke til 3731 i 2030. Det knytter seg stor usikkerhet til en slik prognose og erfaringer fra Overhalla tidligere viser at den avviker en del i fra det faktiske. En ønsker derfor ikke å vektlegge prognosen i denne sammenhengen

Figur 10: 1/1 1964 ble 15 personer overført fra 1743 Høylandet til 1744 Overhalla. Kilde SSB

2.2.2 Alderssammensetning

Aldersfordelingen blant Overhallas innbyggere, avviker noe fra landsgjennomsnittet, Nord-Trøndelag og vår kommunegruppe 2.

Figur 11 tall fra ssb.

Som tabellen viser har Overhalla en høyere andel barn i barne- og skolealder enn de vi sammenligner oss med. Andel yrkesaktive er noenlunde den samme, men litt under landsgjennomsnittet. Sett i forhold til kommunale tjenester er det i alderen 16 – 66 år det etterspørres minst tjenester. Andel over 67 år ligger vi omtrent på snittet til Nord-Trøndelag.

Ser en på andel 0-15 år og andel 67 +, kan se en nedgang i løpet de 3 siste årene på henholdsvis 0,6 % og 0,2 %. Det er i disse to gruppene kommunens yter det meste av tjenester.

2.2.3 Levekårsdata

Levekårsindeksen er en samleindeks og uttrykker den gjennomsnittlige verdien på sju indikatorer for levekårsproblemer. Desto høyere verdi, jo flere levekårsproblemer sammenlignet med andre kommuner.

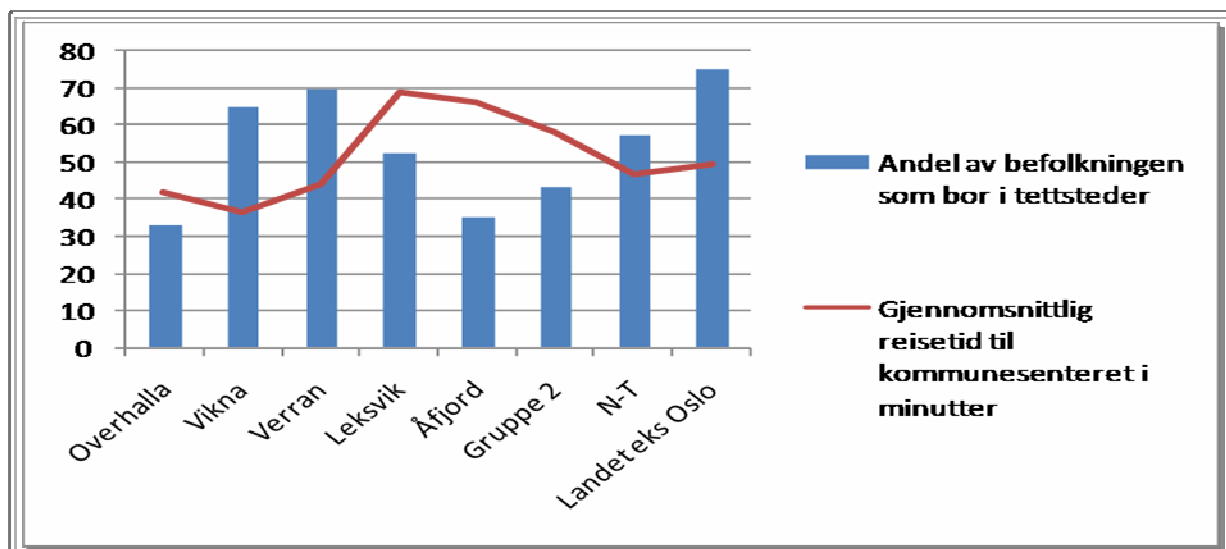
Levekårsindeksen kan ikke tolkes som et direkte uttrykk for "hvor det er best å bo", men gir et bilde av viktige sider ved velferdssituasjonen i kommunen.

	Levekårsindeks	Dødelighet	Fødselsvekt	Arbeidsledighet	Andel sosialhjelp	Uføre pr 1000 16-49 år	Barnev. pr 1000 0-17 år	Gr./hj.st ø. pr 1000 0-15 år
Overhalla	5,7	715	15,1 %	1,3 %	2,7 %	34	17,60	49,50
Gruppe 2	5,4	727	12,7 %	1,3 %	2,7 %	39	44,80	38,60
N-T	5,9	720	11,6 %	1,6 %	2,7 %	36	41,10	36,90
Landet eks Oslo	5,5	731	9,6 %	1,5 %	3,1 %	33	39,40	34,90

Figur 12 Kilde SSB og Helsedirektoratet.

Fødselsveksten er høy og dødeligheten er lav. Overhalla ligger lavt på antall barnevernsbarn 0- 17 år og antall uføre i alderen 16- 49 år. Antall barn i gruppen 0 – 15 år som mottar grunnstønning/hjelpstønning ligger Overhalla høyt uansett hvem vi sammenligner oss med. Når det gjelder sosialhjelp ligger Overhalla på samme nivå som de øvrige en sammenligner seg med.

2.2.4 Bosettingsmønster

Figur 13 kilde SSB. For gj.sn reisetid er det brukt en faktor på 6,5 for å få en sammenligningseffekt.

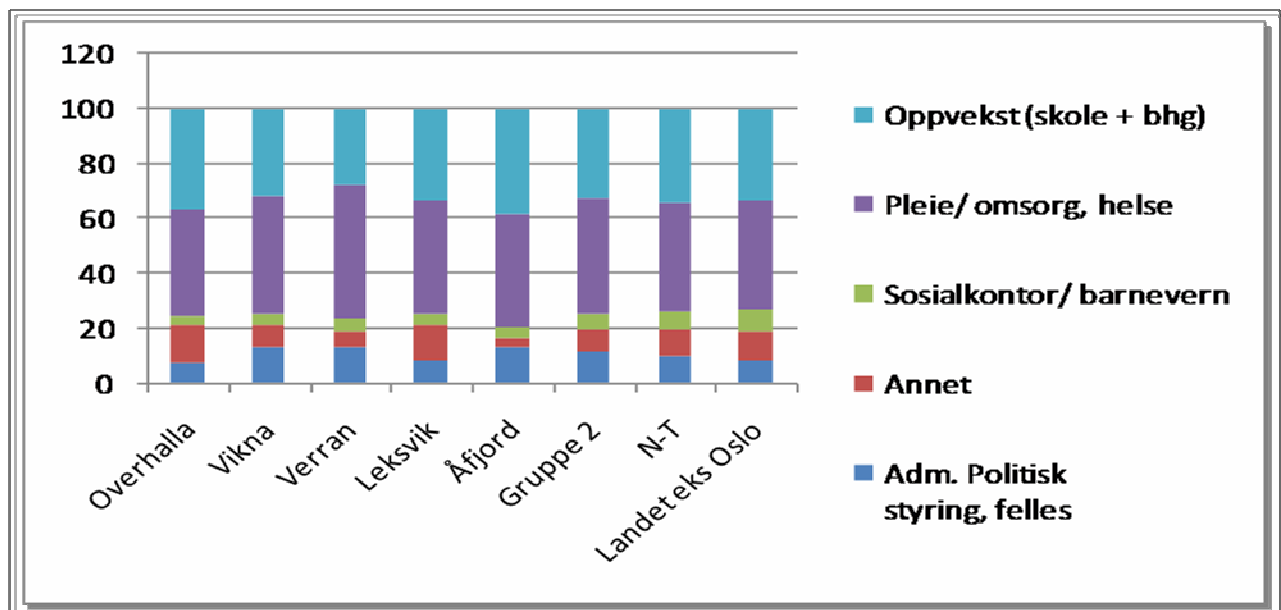
Kommunen har en spred befolkning, og sammenlikningen viser at kommunen har den laveste andelen av bosetting i tettsteder. Dette kan føre til økte kostnader i forhold til skoleskys og lengre reisetid i forhold til hjemmetjenestene.

Vi har valgt å sette inn en graf som viser gjennomsnittelig reisetid til kommunesenteret. For at den skal kunne brukes i figuren har vi brukt en faktor på 6,5 for å løfte linja opp. Tallene viser at Overhalla har en gjennomsnittelig reisetid til kommunesenteret på 6,4 minutter, Vikna på 5,6, Verran på 6,8, Leksvik på 10,6, Åfjord 10,2, gruppe 2 8,9, NT 7,2 og landsgjennomsnittet på 7,6 minutter. Med andre ord er det kun Vikna som har kortere reiseavstand til kommunesenteret, slik at selv om det er spredt bosetting i Overhalla bor de fleste forholdsvis nært kommunesenteret.

2.3 Prioriteringer

Prioriteringer angir hvordan kommunene fordeler sine frie inntekter (definert som skatt på inntekt og formue, og rammetilskudd fra Staten). De frie inntektene kan disponeres uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Bruk av de frie inntektene fremkommer gjennom regnskapsbegrepet "netto driftsutgifter". Storparten av de frie inntektene går til de store og kostnadskrevende tjenestene.

Netto driftsutgifter fordelt på tjenesteområder viser kommunens prioriteringer mellom tjenesteområdene. For Overhallas del kan en se at det brukes forholdsvis mer på skole og mindre på pleie/omsorg og administrasjon, politisk styring og felles kostnader i forhold til de en sammenligner seg med.

Figur 14 Kilde SSB Netto driftsutgifter fordelt pr tjenesteområde.

I den røde søylen "Annet" ligger kostnader for tekniske tjenester som veg, vann, kloakk osv, miljø og landbruk og kultur. En kan se at en ligger forholdsvis høyt, men en må her ta hensyn til at en har brukt en god del av bundne fond i 2008, ca kr 2 millioner som en må korrigere med for at en skal kunne sammenligne seg med andre kommuner.

Som tidligere kapittel viser har Overhalla en forholdsvis større del av befolkningen i alderen 0 – 16 år, men ikke større enn Vikna som bruker mindre på oppvekst. Det er derfor som forventet at Overhalla brukere mer på barnehage og skole enn de vi sammenligner oss med.

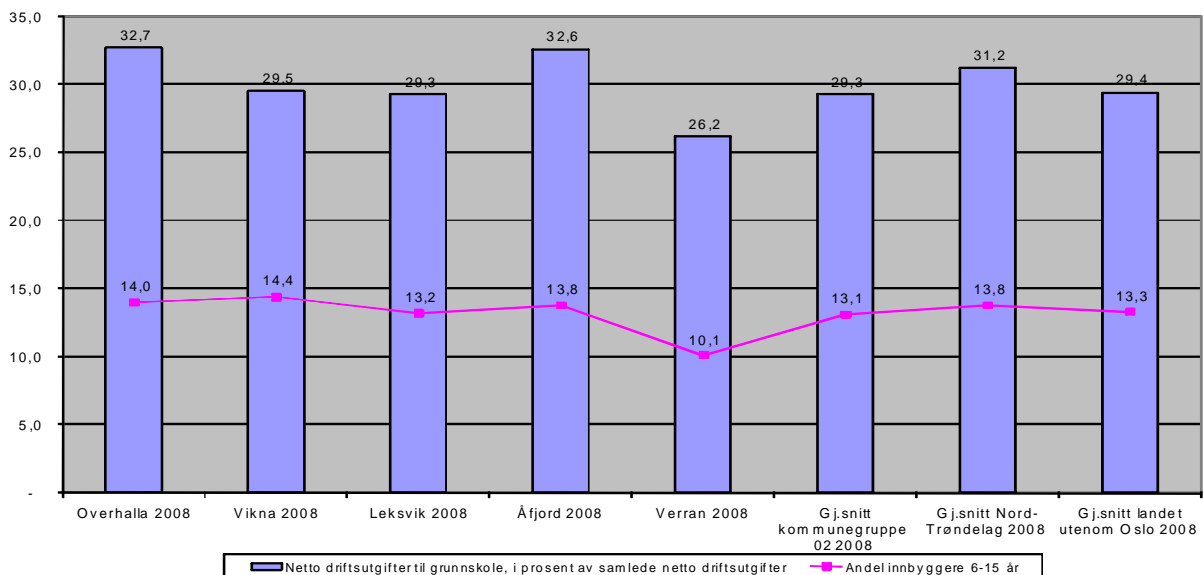
Overhalla ligger lavt på utgifter til sosialhjelp/ barnevern noe som har vært tilfelle over flere år.

Når det gjelder andelen administrasjonsutgifter, er den betydelig lavere enn alle en har valgt å sammenligne seg med. En bør merke seg at selv med en sammenligning med landsgjennomsnittet ligger en lavere. Ser en på andelen av befolkningen mellom 67 og over 80 år ligger kommunen forholds lavt med en andel på 14,3 %, mot 16,6 % i gruppe 2. Overhalla ligger ellers på samme nivå som NT når det gjelder andel av befolkning og kostnader.

2.3.1 Grunnskole

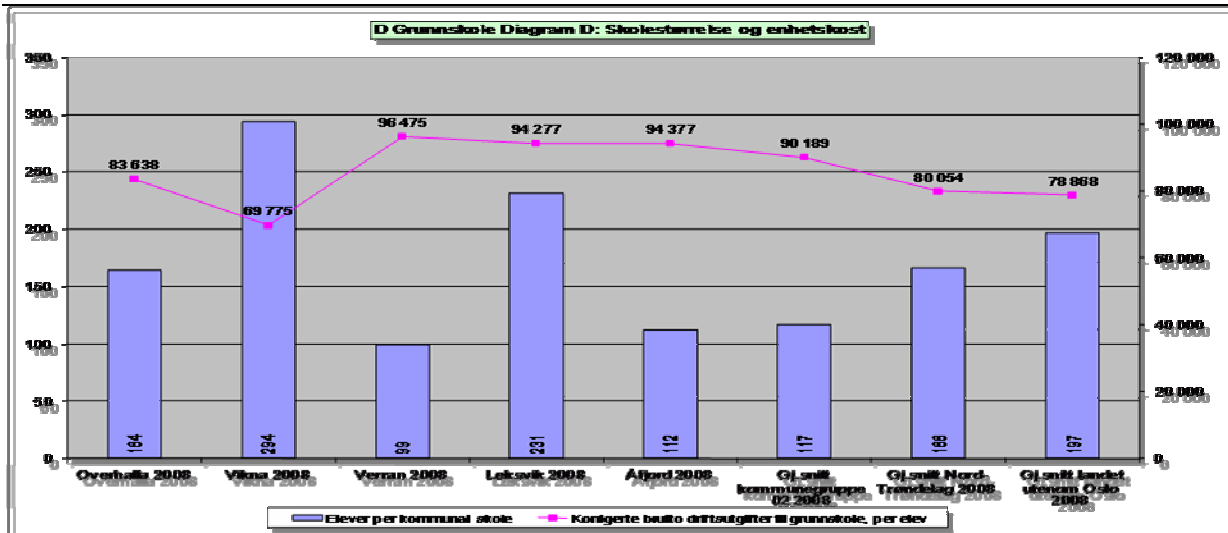
Grunnskolen hadde som en kunne se tidligere mange brukere i alderen 6 - 15 år. Overhalla ligger høyt både i forhold til vår sammenligningsgruppe, og det er kun Åfjord som er på høyde med Overhalla når det gjelder andel av netto driftsutgifter til Grunnskole,

D Grunnskole Diagram A: Prioritering

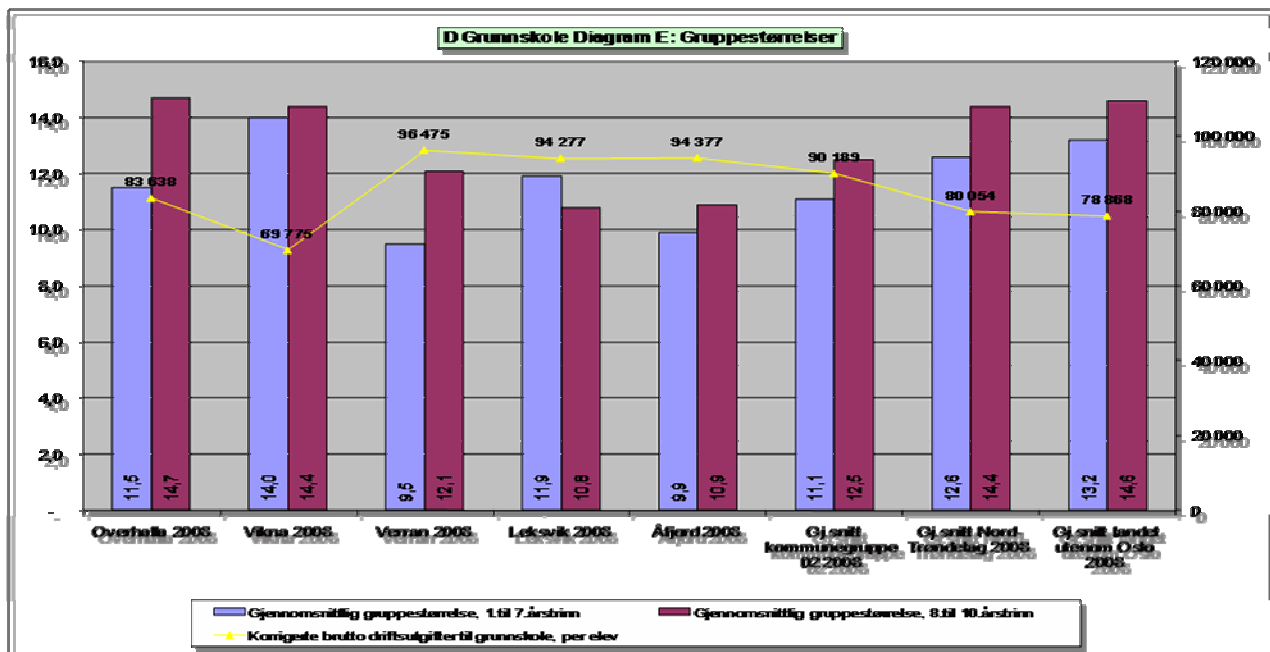
Figur 15 Kilde SSB

Overhalla bruker 32,7 % av netto driftsutgifter på dette tjenesteområdet. Grunnskole omfatter områdene grunnskoleundervisning, skolefritidsordning, lokaler og skyss. Vider kan en se at gjennomsnittelig elever pr skole er det samme som gjennomsnittet i Nord-Trøndelag, men at NT bruker ca 5 % mindre pr elev på grunnskole.

Figur 16 kilde SSB

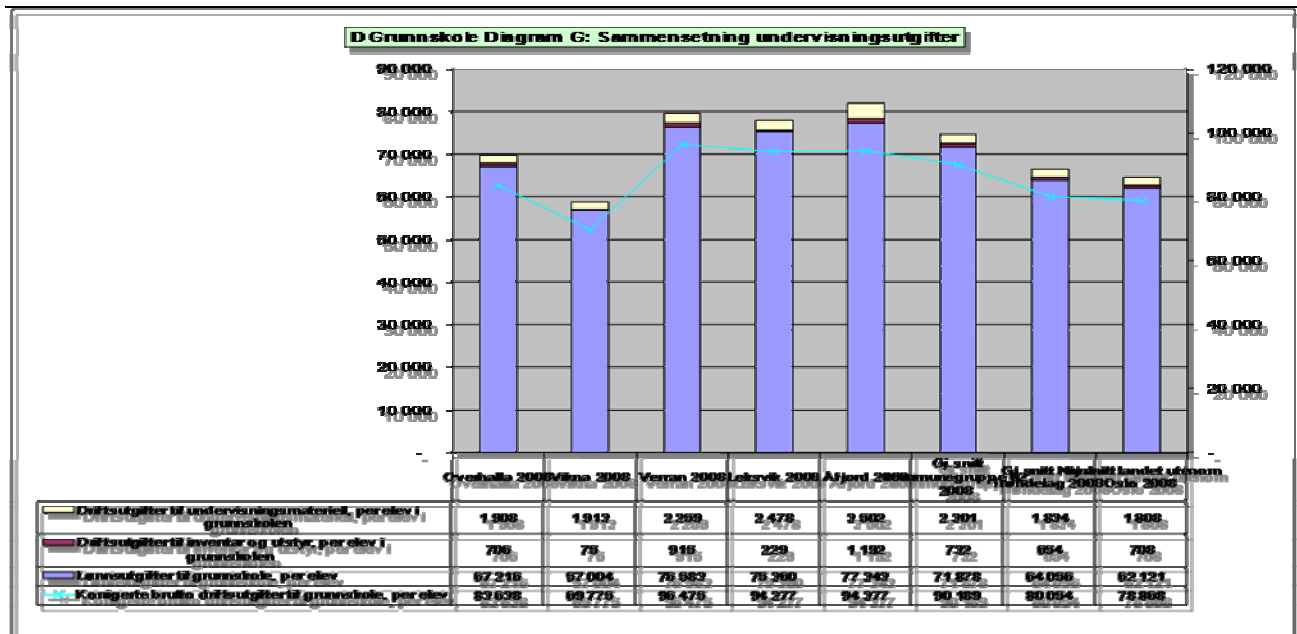
Ser en videre på gruppestørrelsene på grunnskolen, kan en se at fra 1. til 7. årstrinn ligger Overhalla midt på treet med 11,5 elever pr gruppe. For 8. til 10. trinn er kommunen på topp i sammenligningen med 14,7 elever pr gruppe mot 14,4 i Nord Trøndelag og 14,6 på landsbasis.

Figur 17 Kilde SSB

Gruppestørrelsene påvirker videre ressursinnsats i skolen. Ser en på antall årsverk pr elev ligger Overhalla på linje med NT og landsgjennomsnittet med ca 10 elever pr årsverk fra 1. – 7., og ca 11,5 årsverk på 8. – 10. trinn. Det er kun Vikna som har mindre årsverk pr. elev. Ser en videre på kostnaden pr elev viser de at til tross for tilnærmet like gruppestørrelser bruker Overhalla mer i lønn og undervisningsmateriell en NT og landsgjennomsnittet.

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

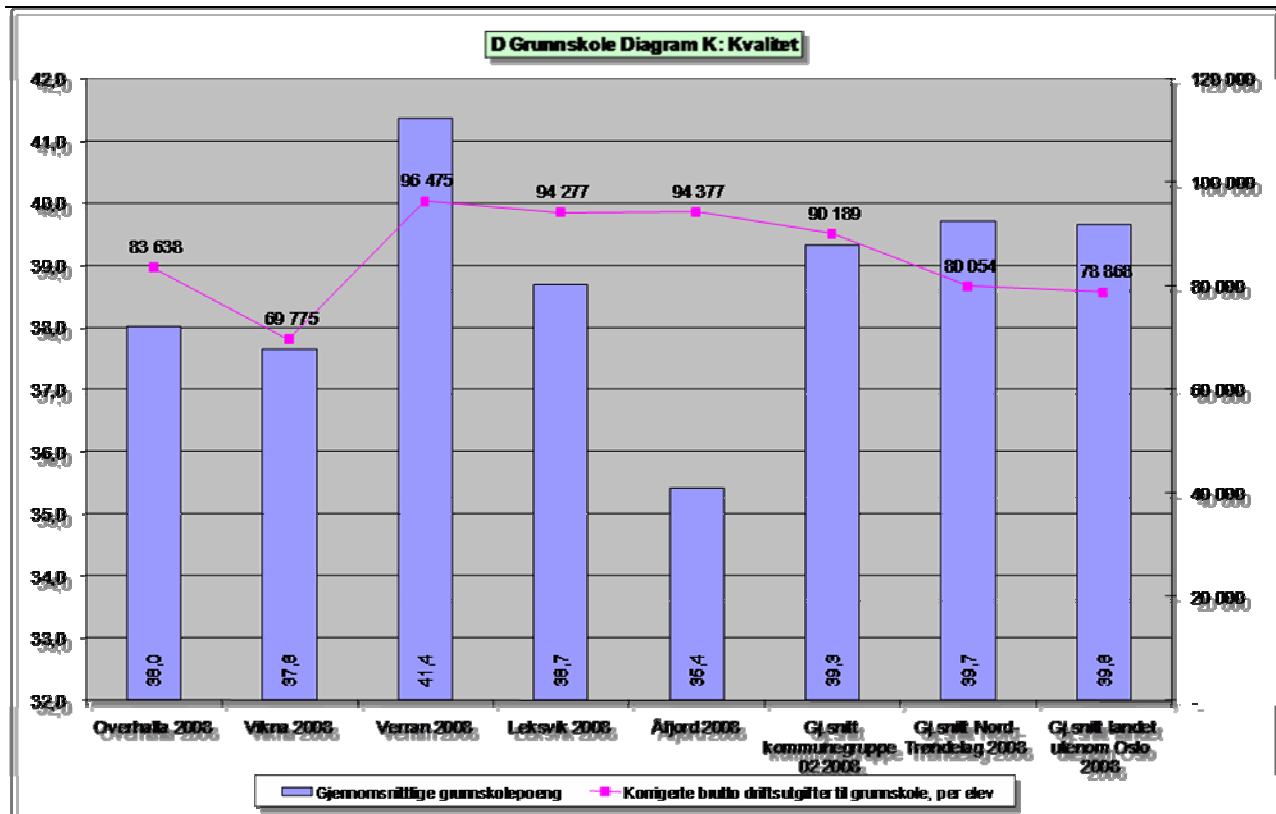
Figur 18 Kilde SSB

Bryter en tallene videre ned, bruker Overhalla kr 1 571,- mer pr elev på skoleskys enn N-T, og kr 2.416,- mer enn landsgjennomsnittet.

Kun 5,5 % av elevene i grunnskolen mottar spesialundervisning, noe som er betydelig lavere enn de en sammenligner seg med. Men ser en på antall timer spesialundervisning i forhold til antall læretimer total, ble det i 2008 brukt 21,6 % til spesialundervisning. Dette er høyest i sammenligningen hvor gruppe 2 og NT har 17,5 % og landsgjennomsnittet er på 16 %.

Høsten 2008 ble det gjennomført nasjonale prøver for 5. og 8. trinn i lesing og regning. Prøvene skulle måle elevenes ferdigheter i lesing på norsk og engelsk og regning. Resultatet av prøvene gjorde det mulig å sammenligne kommunene i elevenes ferdigheter.

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittelig resultat sammenstilt med brutto driftsutgifter. Analysen viser at resursinnsats og resultat ikke trenger å ha noen direkte sammenheng. Eksemplet kan være Åfjord som bruker kr 94 000,- pr elev, men har det dårligste resultatet i sammenligningen. Dette er ca kr 10.000,- mer pr elev. Sammenligner en Overhalla med NT og landsgjennomsnittet kan en se at de bruker mindre pr elev men har bedre gjennomsnittelig grunnskolepoeng.

Figur 19 Kilde SSB

I en artikkel utarbeidet av SSB som ble frigitt 1. april 2009 knyttet til Nasjonale prøver viser at prestasjonsforskjellene mellom elever viser sammenheng med foreldrenes utdanningsnivå, innvandringsbakgrunn og skolekommunens sentralitet. Forskjellene er vel så markert på åttende som på femte trinn og viser en positiv sammenheng mellom elevers prestasjon på nasjonale prøver og foreldrenes utdanningsnivå. I tillegg viser analysen at elever i sentrale kommuner skårer høyere enn elever i minst sentrale kommuner.

En nasjonal prognose fra SSB viser at antall barn og unge vil synke i årene fremover. Dette vises også i en lokal prognose i elevtallsutvikling av rådgiver oppvekst:

Elevtallsutvikling

For perioden 2008/2009 til 2013/2014 viser våre prognoser at elevtallet i grunnskolen vil bli redusert med 25 elever. Dette er 7 mindre enn beregnet i 2007. Hvis prognosene slår til, vil elevtallet i Overhalla være redusert med 52 elever fra 2003 til 2012.

Hunn skole har en markert nedgang i prognoseperioden, - 15 siste år i perioden, noe som i hovedsak skyldes få fødsler i 2006 i Hunn skolekrets. Det motsatte skjer i Ranem krets. Obus vil i løpet av perioden få en økning på 8 elever, etter betydelig nedgang de siste årene. Øysletta skole ser ut til å få et stabilt elevtall på 40 - 42 elever. I 2006 ble laveste tall stipulert til 31, med de tall vi hadde da.

Framskrivning av elevtall (09.05.07) for kommune og barneskoler:

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
	485	483	477	479	466	462
+ / - fra 2008/09 →		- 2	- 8	- 6	- 19	- 25
Hunn skole						

**Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -**

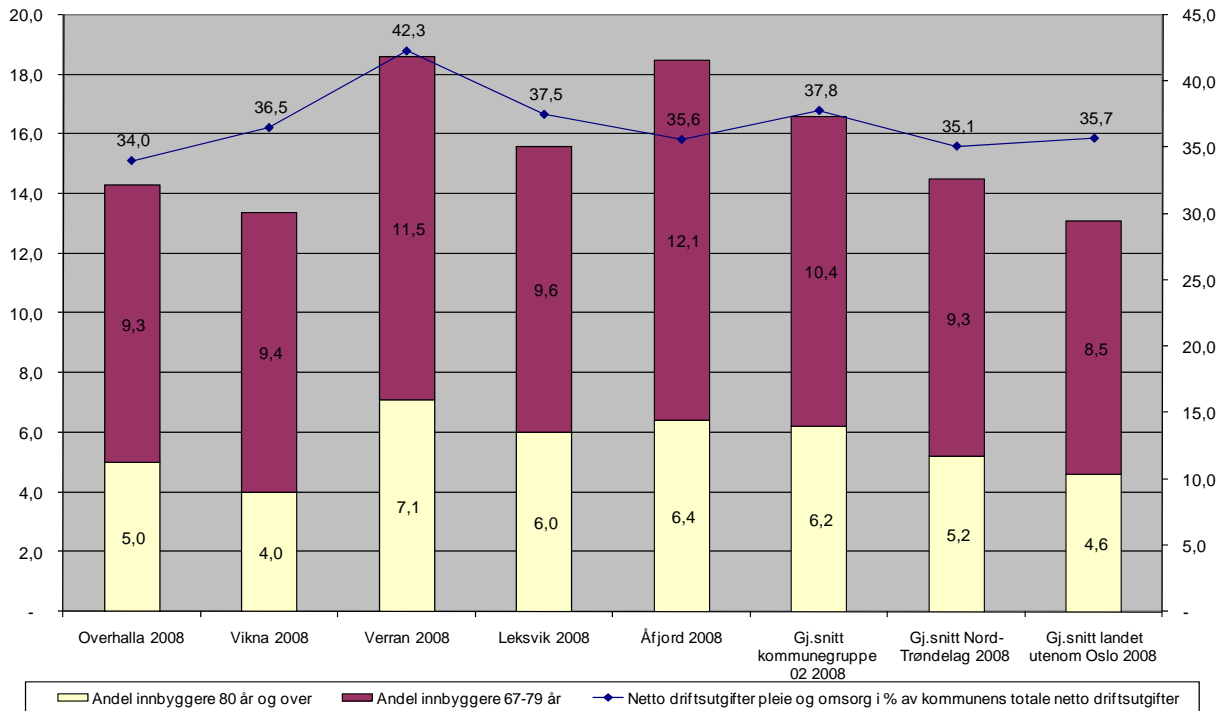
163	161	158	162	150	148
+ / - fra 2008/09 →	- 2	- 5	- 1	- 13	-15
Overhalla barne- og ungdomsskole - barneskole delen					
128	130	126	128	139	136
+ / - fra 2008/09 →	+ 2	- 2	-----	+ 11	+ 8
Øysletta skole					
43	42	41	42	40	40
+ / - fra 2008/09 →	- 1	- 2	- 1	- 3	- 3

Nedgangen fordeler seg over mange årskull, og det er derfor vanskelig å beregne særlig nedgang i behovet for ansatte. Slik situasjonen er i dag, oppleves voksentettheten for lav i skolene, ut fra de krav og forventninger som stilles til en moderne skole – og ikke minst hvis det skal være mulig å gjennomføre intensjonene i "Kunnskapsløftet" (nye læreplaner). For Hunn skole kan det i slutten av planperioden bli en effekt m h t behov for ansatte, fordi reduksjonen i elevtall ser ut til å kan bli 13 fra skoleåret 2012/13. Imidlertid er dette usikkert m h t utbygging av boligfelt og generell tilflytting til skolekretsen.

2.3.2 Pleie og omsorg

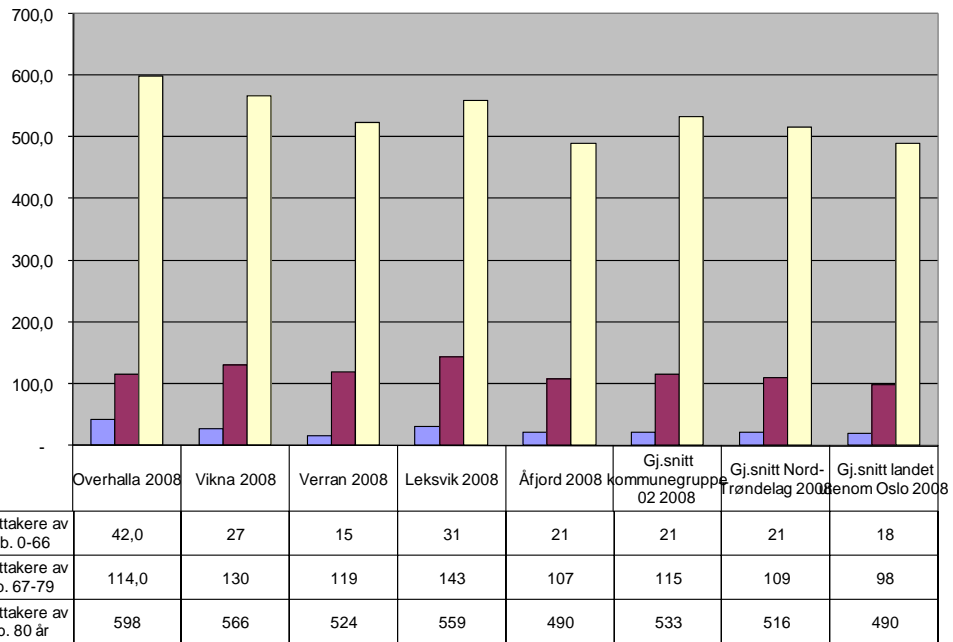
KOSTRA definerer den største brukergruppen i pleie og omsorg som innbyggere over 67 år. Som tidligere er denne gruppen noenlunde likt med snittet i Nord-Trøndelag. Vi ligger lavere enn Leksvik, men høyere enn Vikna. Andelen av kommunens netto driftsutgifter er på 34 % til pleie og omsorg og er lavere enn alle i sammenligningsgruppen.

F Pleie og omsorg Diagram A: Behovsprofil og prioritering

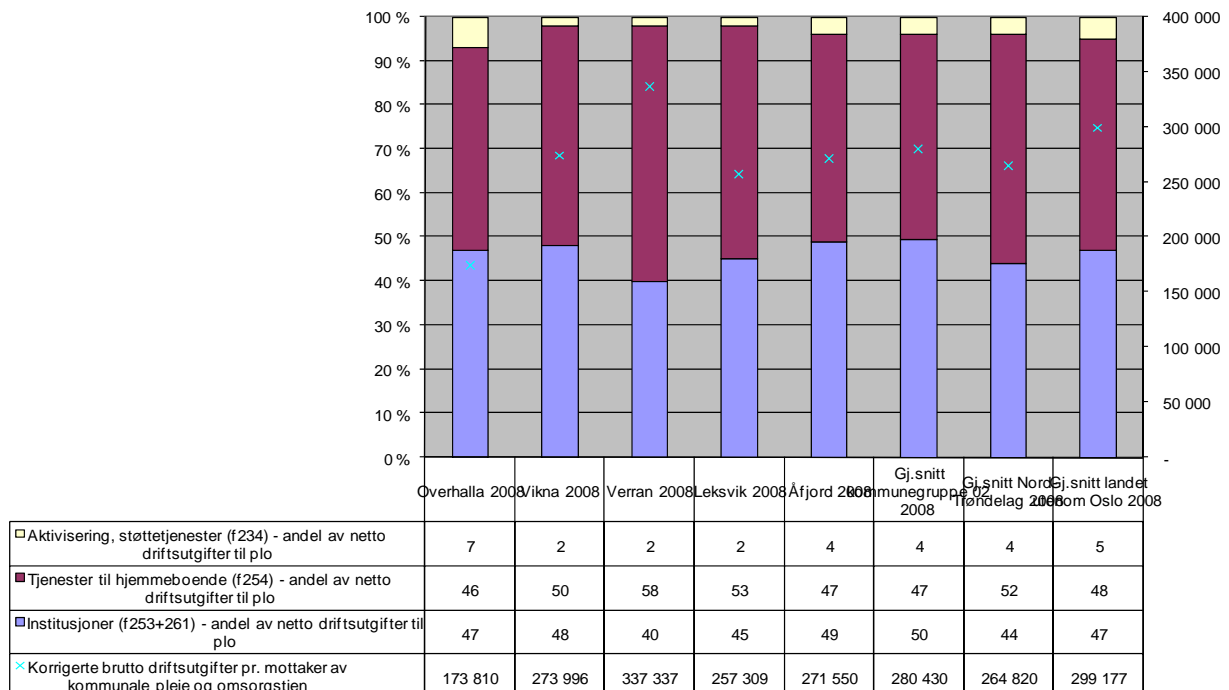
Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

F Pleie og omsorg Diagram C: Mottakere av pleie- og omsorgstjenester

Tabellen ovenfor viser hvor stor andel av befolkningen som mottar pleie og omsorgstjenester. Ser en på gruppen 0-66 år og de over 80 år har Overhalla den største andelen i forhold til de en sammenligner seg med. Kommunen har i gruppe 0 – 66 år mange ressurskrevende brukere. For gruppen 67 – 79 år ligger Overhalla på samme nivå som gjennomsnittet i NT og over gruppe 2.

F Pleie- og omsorg Diagram D: Tjenesteprofil for pleie- og omsorgstjenestene totalt

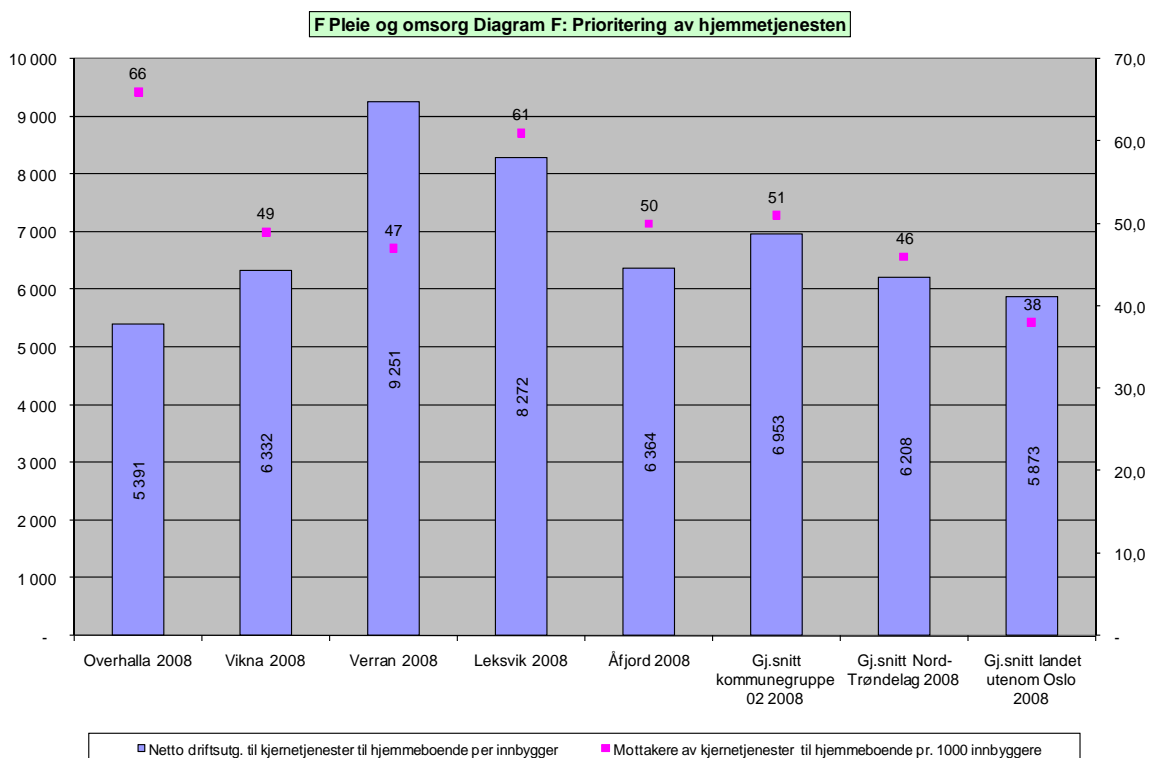
Tjenesteprofilen viser at for 2008 brukte Overhalla en største andel av netto driftsutgifter til pleie i institusjoner, men sammenligner en seg med andre kan se at en har noen som er høyere og lavere. I forhold til kommunegruppe 2 ligger en under og over gjennomsnittet NT og på samme nivå som landsgjennomsnittet. Institusjons basert pleie er dyrere enn

hjemme basert. I 2008 ble det foretatt en omorganisering av tjenestene innenfor pleie og omsorg med målsetting om å redusere de totale kostnadene. En vil ikke få full effekt tiltakene før 2009.

En bør i tillegg merke seg at Overhalla er den kommunen som bruker minst pr bruker av pleie og omsorgstjenester.

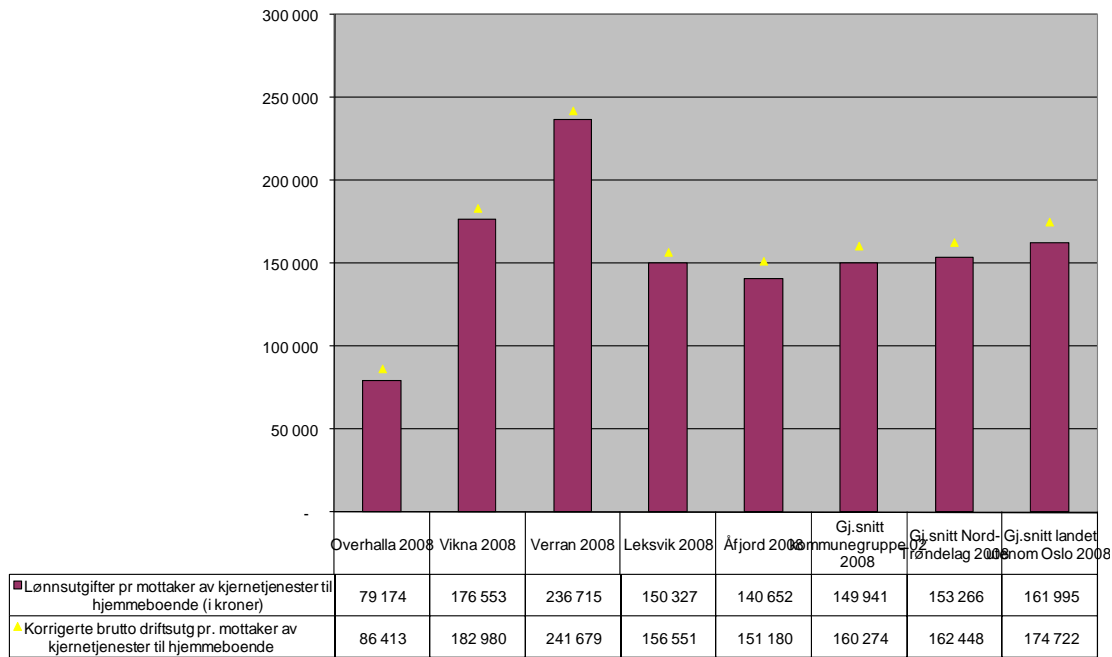
Tabellen under viser netto driftsutgifter for hjemmetjenesten, og viser at Overhalla er den kommunen som bruker minst pr innbygger til tjenesten. Videre kan en se at en har den største andelen som mottar slike tjenester.

Hjemmetjenesten

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

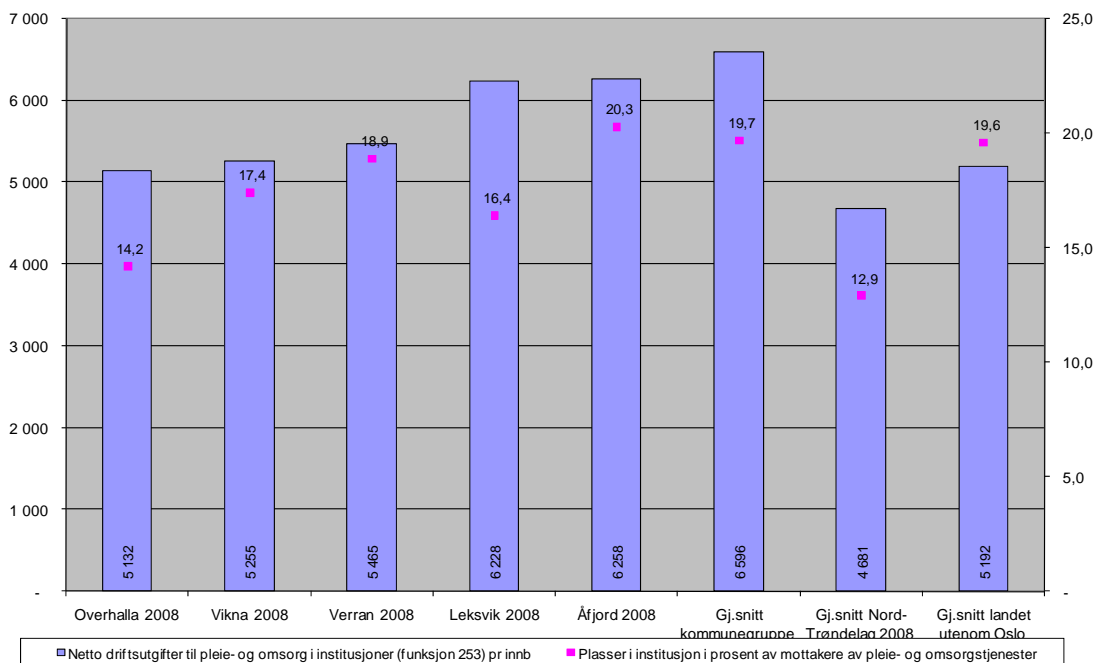
F Pleie og omsorg Diagram G: Kostnadsdrivere i hjemmetjenesten

Ser en på kostnaden pr bruker av hjemmetjenesten viser den at Overhalla ligger gått under de andre en sammenligner seg med.

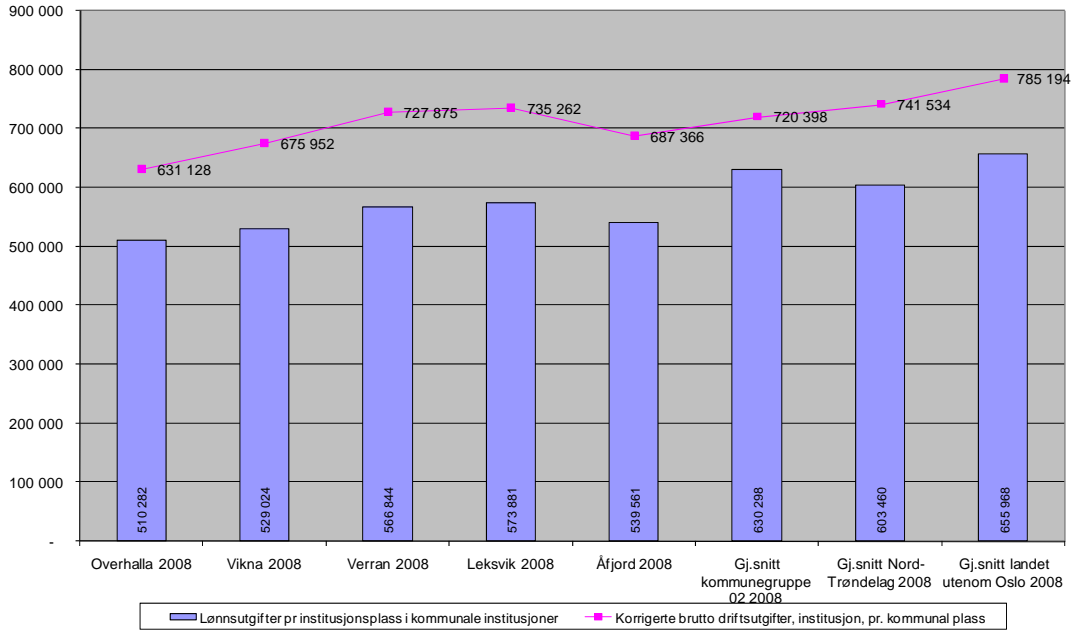
Institusjonstjenester

F Pleie og omsorg Diagram I: Prioritering av institusjonstjenester

Når det gjelder netto driftsutgifter plo i institusjoner ligger Overhalla forholdsvis lavt. En kan se at det er kun NT som er lavere, noe som kan tyde på at det kan være noe feil med rapporteringen. En kan ellers merke seg at Overhalla ligger lavere enn landsgjennomsnittet.

F Pleie og omsorg Diagram J: Kostnadsdrivere i institusjonstjenesten

3 KONSEKVENSJUSTERT BUDSJETTOVERSIKT

3.1 Generelt

Den konsekvensjusterte budsjettoversikten skal angi utviklingen i den økonomiske handlefriheten (konsekvensene) dersom en viderefører "dagens aktivitet" og konsekvenser av allerede fattede politiske vedtak. Kommunelovens krav er som tidligere nevnt at det lages en realistisk oppstilling over "*sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden*". Hva som er *sannsynlige* inntekter og *forventede* utgifter må nødvendigvis baseres på bruk av skjønn, og munner ut i det vi kaller "konsekvensjustert budsjettoversikt". *Prioriterte oppgaver* handler derimot om politiske prioriteringer og bevilgninger til ulike formål, innenfor de forventede økonomiske rammene i perioden. Dette behandles i del 6 "Tiltak/endringer i perioden 2010-2013".

En sentral problemstilling i forbindelse med fremskrivning av utgiftssiden, er imidlertid å skille mellom hvilke tiltak/utgiftsøkninger som etter stor sannsynlighet må gjennomføres uansett, og hvilke tiltak/utgiftsøkninger som en i realiteten kan si ja eller nei til (politisk prioritering). Det kan også foreligge planer om tiltak som må gjennomføres uansett, men hvor *omfanget* (kostnadene) av tiltakene vil være gjenstand for politisk prioritering. Igjen må en bruke beste skjønn.

Hovedproblemet med å lage en oppstilling over sannsynlige inntekter og forventede utgifter, er som kjent at kommunens rammebetingelser er såpass lite stabile som en i en årrekke har erfart. Fra år til år er det til dels store endringer i bl.a.:

- Merutgifter pga lønnsoppgjør (og lønn utgjør over 65 % av kommunens driftsutgifter utgifter)
- Innbyggernes behov for tjenester (helse/sosial, undervisning osv.)
- Statlige tilskuddsordninger til ulike formål (bl.a. eldreomsorg, psykiatri, skolebygg, barnehager osv.)
- Statlige lover og forskrifter som påvirker kommunens utgifter og inntekter
- Omfordeling av oppgaver mellom forvaltningsnivåene
- Innbyggertall og alderssammensetning
- Skatteinntekter og rammetilskudd
- Det generelle rentenivået
- Prisnivå ulike varer og tjenester (bl.a. forsikringer, pensjonspremier, elkraft, osv.).

Dette er i stor grad forhold som vi har små muligheter til å påvirke, men som langt på vei bestemmer både hvilke økonomiske rammer vi må forholde oss til og hvilke tjenester vi må levere.

Ut i fra de sentrale problemstillingene ovenfor, er det klart at jo lenger ut i planperioden en kommer, desto mer usikre vil de fremskrevne økonomiske rammene være.

3.2 Framskrivning løpende drift (2010 - 2013)

Generelle forutsetninger og retningslinjer:

- Tallene i konsekvensjustert/endelig budsjettoversikt i økonomiplanperioden (2010-2013) angis i reelle priser/tall.

- Rente- og avdragsutgifter er beregnet for foreslåtte, eksisterende/vedtatt lånegjeld t.o.m. 2010 (konsekvensjustert budsjett). VAR investeringene ikke tatt inn da de ikke skal påvirke kommunens driftsregnskap.
- Folketallet var pr. 31.12.08 på 3 562 innbyggere. Det var i 2008 en stor økning på 55 innbyggere. Folketallsutviklingen videre (befolkningsmengde og ikke minst *sammensetningen av befolkningen*) vil ha stor betydning for rammetilskuddet fra Staten. Men for å få effekt av økningen er vi avhengige av at totalen i Norge ikke øker i takt med vår økning for å få økte overføringer.

Videre er det i konsekvensjustert budsjettoversikt lagt inn endringer som en antar vil komme, bl.a. engangsutgifter som går ut, helårsvirkninger av iverksatte tiltak, konsekvenser av lovpålagte og andre forhold. De viktigste forutsetninger/korrigeringer som er lagt inn før rammene framkommer er:

Resurser til utforusette hendelser:

En har ikke avsatt midler til uforutsette hendelser i økonomiplanen. Ut fra tidligere erfaringer mener vi at en burde ha avsatt en årlig pott på kr 1 mill til dekning av uforutsette kostnader.

Statstilskudd mv.:

Rammetilskudd og skatt.

13. oktober. d.å ble statsbudsjettet lagt fram. Regjeringen hadde lagt opp til en realvekst i kommunal sektor på 8 mrd kr (2,6 %) for 2010. Dette var en økning i forhold til kommuneproposisjon 2010 som ble lagt fram den 15. mai og viste en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 5 og 6 milliarder kr og tilsvarte mellom 1,6 og 2,0 %. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå i revidert nasjonalbudsjett 2009.

Kommunesektoren har i perioden 2005 til 2009 (inkl. revidert 09) blitt tilført realvekst i inntektene på 12 %, som tilsvarer en årlig vekst på 2,9 %. Den reelle veksten i kommunesektorens frie inntekter i denne perioden anslås til vel kr 15 milliarder.

For Overhalla er økningen for 2010 beregnet til å utgjøre ca 4,975 millioner kr når en korrigerer sammenligningstallet i 2009 for de oppgaveendringen som har kommet i 2010.

Når det gjelder skatteinntektene er det i hht det nye inntektssystemet lagt opp til at tapte inntekter i forhold til landsgjennomsnittet skal dekkes med inntil 60% fra 2012. Det legges opp til en årlig økning og vil utgjøre 59 %. Kommunale skatteøre for personlige skatteyttere på 12.8% vil bli uendret fra 2009.

Barnevern

Regjeringen ønsker at det tilføres barnevernet i kommunene ressurser for å tilsette flere fagfolk og for å stimulere til interkommunale samarbeid. (Økt kapasitet og kvalitet for å gi kommunene større muligheter til å etterleve barnevernslovens bestemmelser om tidsfrister og oppfølging av barn).

Omsorgstjenester

Regjeringen har hatt som mål å øke bemanningen i de kommunale omsorgstjenestene, og som en følge av dette å bedre kvaliteten. Jfr. bl.a. Omsorgsplan og Demensplan 2015. Samhandlingsreformen vil medføre store endringer for kommunehelsetjenesten også.

Grunnskole

Regjeringen har lagt opp til at en skulle forsterke opplæring i norsk/samisk og matematikk på 1. til 4. trinn. Dette krever at man økter antall årsverk av lærere og annet nødvendig fagpersonell. Det er lagt til grunn at økte frie inntekter skal gi rom for ytterligere styrking. Det er avsatt midler for ekstra resurser.

Momskompensasjon investeringer:

Fra 2010 vil en få endring i reglene for regnskapsføring av momskompensasjon av investeringer. I dag inntektsføres momskompensasjon fra investeringer i driftsregnskapet. Fra 2010 trer en overgangsordning i kraft. I 2010 skal 20% av kompensasjonen overføres investeringsregnskapet og 40% i 2011, 60% i 2012, 80% i 2013 og 100% fra 2014. For Overhalla i 2010 er det budsjettet med 6,5 millioner kr i momskompensasjon fra investeringer hvor en må overføre 1,3 millioner kr til investeringsregnskapet som avsettes til ubunden investeringsfond.

Tilskudd til lokal vilttiltak

Tilskuddet har tidligere vært øremerket, men vil fra 2010 inngå i rammetilskuddet. Vi har forutsatt at utgiftene dekkes med bruk av opparbeidet fond i planperioden.

Andre forutsetninger:

Tabellen under angir utviklingen i den økonomiske handlefriheten (konsekvensene) dersom en viderefører "dagens aktivitet" og konsekvenser av allerede fattede politiske vedtak. Det vil si at konsekvenser av investering som er vedtatt er lagt inn med virkning på renter og avdrag. (De investeringen som ikke er vedtatt er ikke tatt med).

Ved innføring av eiendomskatt vil det være behov for besiktelse og taksering av alle eiendommer i kommune. Det er avsatt 700.000,- kr i 2010 til formålet som er finansiert med bruk av disposisjonsfondet.

Selvkosttjenestene er forutsatt skal gå i 0,- og en har ikke lagt inn bruk/ avsetting av bundne på skjema 1A.

En har forutsatt kr 400.000,- til aktivitetssentral ved Skage BOAS for 2010 og 2011. En har for samme periode forutsatt en husleieinntekt på kr 135.000,-. Fra 2012 er det forutsatt en videreføring med samme premisser som den andre frivillighetssentralen i Overhalla.

Det er avsatt 3.036.000,- kr til lønnsoppgjøret i 2010. Beløpets størrelse er videreført i planperioden.

I forbindelse med etablering av ny barnehage på Ranemsletta vil det bli foretatt en omorganisering av bemanningen. Dette medfører en reduksjon i lønnsutgifter på kr 800.000,- som en har lagt inn som en besparelse i planperioden.

Det i hht ksak 96/08 lagt inn et årlig tilskudd til kjøp av melkekvoter på kr 100.000,- i perioden 2008-2011.

Det er bestemt at det skal opprettes eget ungdomsråd i kommunen. Det er forutsatt at dette skal dekkes med dagens ressurser.

Investeringer (påvirker renter og avdrag)

Konsekvens justert økonomiplan er det kun lagt inn vedtatte investeringer, som for 2009 er på 37 millioner kr. Det innebærer at en for perioden 2011 – 2013 ikke har tatt høyde for

investeringer som påvirker regnskapets renter og avdrag med unntak av forskutere for fortau til Skogmo. Dette vil utløse kun rentekostnader i 2011 og 2012. Dette er beregnet til å utgjøre kr 320 000,- pr år og vil redusere rentekostnadene fra 2013.

Budsjettskjema 1A viser at en i 2010 og ut planperioden vil få utfordringer i forhold til å oppnå balanse i budsjettet. Dette bekrefter antakelsene som har fremkommet ved behandling av tidligere økonomiplaner. Akkumulert underskudd i planperioden blir på ca 10 millioner kr og er noe høyere enn tidligere antakelser.

Budsjettskjema 1A								
Budsjettår	Opprinnelig				Økonomiplanperioden			
	R-2008	B-2009	2008	2010	2010	2011	2012	2013
1 Skatt på inntekt og formue	-55 055	-60 132	-55 304	-59811	-62172	-62 172	-62 172	-62 172
2 Ordinært rammetilskudd	-59 604	-71 766	-57 543	-76031	-77447	-77547	-77547	-77547
3 Skatt på eiendom	-1 426	-1 431	-1 431	-1431	-1426	-1426	-1426	-1426
4 Andre direkte eller indirekte skatter	-285	-348	-260	-348	-348	-348	-348	-348
5 Andre generelle statstilskudd	-10 458	-4 632	-2 909	-4832	-6974	-7224	-7224	-7224
6 SUM FRIE DISPONIBLE INNTEKTER	-126 828	-138 309	-117 447	-142 453	-148 367	-148 717	-148 717	-148 717
7 Renteinntekter og utbytte	-2 672	-2 825	-2 680	-2406	-2270	-2270	-2270	-2270
8 Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	8 714	8 095	8 701	8741	8453	8002	7863	7842
9 Avdrag på innlån til egne formål	5 527	5 700	5 527	7829	5700	6613	6613	6613
10 Netto finansinnt./ utg.	11 569	10 970	11 548	14 164	11 883	12 345	12 206	12 185
11 Til dekning av tidligere regnsk.m. Merforbruk					0			
12 Til ubundne avsetninger	0	3 259	30	5000	7827			
13 Til bundne avsetninger	1 216	150	89		343			
14 Bruk av tidligere regnsk.m. Mindreforbruk	0	0	0					
15 Bruk av ubundne avsetninger	-4 207	-1 924	-3 003	-3710	-6817	0	0	0
16 Bruk av bundne avsetninger	-3 389	-2 655	-2 414	0	-1938	0	0	0
17 Netto avsetninger	-6 380	-1 170	-5 298	1 290	-585	0	0	0
18 Overføring til investeringsregnskapet	0				1300			
19 Til fordeling drift	-121 639	-128 509	-111 197	-126 999	-135 768	-136 372	-136 511	-136 532
20 Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	0	0	0	126 999	135 768	139 622	139 357	139 192
21 Mer-/mindreforbruk	-121 639	-128 509	-111 197	0	0	3 250	2 846	2 660

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

Budsjettskjema 1B

	Enheter:	Opprinnelig			Økonomiplanperioden			
		R-2008	B-2009	2010	2010	2011	2012	2013
1	0100 Politisk virksomhet	-950	2 366	3 516	4 971	4 651	4 651	4 651
	herav Avsetning lønnsoppgjør		2 880	2880	3 063	3 063	3 063	3 063
2	0 Politiske styringsområder	-950	2 366	3 516	4 971	4 651	4 651	4 651
3	1000 Rådmannen	11165	7 665	7665	11 025	10 325	10 325	10 325
4	1100 Flykningekonsulenten	0	0	0	-	-	-	-
5	1200 IKT	1363	2 142	2142	1 892	1 892	1 892	1 892
6	1300 Personal	0	-	-	-	-	-	-
	1400 Servicesenteret	802	2 685	2685	2 692	2 685	2 685	2 685
7	1 Stabs- og støttefunksjoner	13 330	12 492	12 492	15 609	14 902	14 902	14 902
8	2000 OBUS	19072	21 398	22 416	22 457	21 457	21 457	21 457
9	2010 Hunn skole	9777	10 286	10 953	10 122	9 622	9 622	9 622
10	2020 Øysletta skole	3661	3 936	4 055	4 512	4 312	4 312	4 312
11	2200 Ranemsletta barnehage	1190	1 618	818	1 538	738	738	738
12	2210 Skage barnehage	2228	2 009	2009	1 791	1 791	1 791	1 791
13	2900 Rådgiver oppvekst	2800	3 381	3381	4 698	6 198	6 198	6 198
14	2 Fagområde oppvekst	38 728	42 628	43 632	45 118	44 118	44 118	44 118
15	3200 Sosialkontor (NAV)	2560	3 500	3500	4 298	4 298	4 298	4 298
16	3300 Overhalla sykeheim	17181	18 155	18155	17 658	17 658	17 658	17 658
17	3400 Hjemmetjenesten	12782	11 955	11 955	11 649	11 649	11 649	11 649
18	3500 Helse og familie	19899	20 061	20 461	23 437	23 337	23 337	23 337
19	3900 Rådgiver helse	1989	2 987	3237	3 588	3 237	3 072	2 907
20	3 Fagområde helse/sosial	54 411	56 658	57 308	60 630	60 179	60 014	59 849
21	5000 Kultursjefen	3408	3 221	3221	3 660	3 660	3 660	3 660
22	5 Fagområde kultur	3 408	3 221	3 221	3 660	3 660	3 660	3 660
23	6000 Teknisk sjef	2463	2 852	2852	2 835	2 852	2 852	2 852
24	6005 Feietjenesten	-22	8	0	32	0	0	0
25	6010 Vannforsyning	540	659	0	538	0	0	0
26	6020 Avløp	1138	745	0	-398	0	0	0
27	6025 Avfallsbehandling	46	-70	0	-265	0	0	0
28	6027 Slambehandling	149	102	0	0	0	0	0
29	6030 Kommunal bygningsmasse	12531	11 690	11555	11 710	11 432	11 432	11 432
30	6040 Samferdsel	3739	2 922	3 422	3 866	3 866	3 866	3 866
31	6400 Landbruk	1565	1 970	2020	1 920	1 920	1 920	1 920
32	6500 Næringsutvikling	1155	610	808	1 053	1 053	953	953
33	6 Fagområde teknisk	23 304	21 488	20 657	21 291	21 123	21 023	21 023
34	7000 MNR Landbruk	69	-17	0	0	0	0	0
35	7 Interkommunalt samarbeid	69	-17	-	0	0	0	0
36	Skatter, rammetilskudd...	-2 424	-3 448	-6948	-8 171	-1 671	-1 671	-1 671
37	Motpost avskrivning	-7 013	-6 879	-6879	-7 340	-7 340	-7 340	-7 340
8	Skatter, ram.tilsk, renter og av	-9 437	-10 327	-13 827	-15 511	-9 011	-9 011	-9 011
	Sum rammeområder	122 863	128 509	126 999	135 768	139 622	139 357	139 192

4 HANDLINGSPROGRAM 2010 – 2013

Rådmannen presenterte 24.4.07 sitt forslag til kommuneplan for Overhalla 2007 – 2019. Kommuneplanen skal i følge Plan- og bygningsloven samordne den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling innenfor sine områder. Kommuneplanen legger sentrale føringer for den langsiktige (12-årsperspektiv) utviklingen av Overhalla-samfunnet generelt, og Overhalla kommune som tjenesteyter og samfunnsaktør spesielt.

I denne kommuneplanen fokuseres det på 4 områder som er de viktigste områdene for kommunens virksomhet. Det er Lokalsamfunn, Brukere, Medarbeidere og Økonomi. Under disse fokusområdene er det til sammen 8 hovedmål. Under hvert hovedmål er det listet opp delmål. Utformingen av kommuneplanen er basert på at disse hoved- og delmålene skal detaljeres i handlingsprogram/økonomiplan og virksomhetsplaner. Oppnådde resultater skal følges opp kontinuerlig ved utarbeiding og bruk av bl.a. indikatorer i styringskort (del av balansert målstyring) for kommunen og de enkelte enheter.

Arbeidet med balansert styring har kommet i gang og begynner å nærme seg et fullstendig system som kan bruke til rapportering, men små justeringer gjenstår. I denne økonomiplanen prøver vi derfor å vise rammeverket for videre arbeid og prosess. I tillegg har vi lagt ved styringskortene for den enkelte enhet som vedlegg. Det tas forbehold om ta ikke alle er slutført i sin helet. For senere år vil det være flere måleindikatorer, mer om ambisjonsnivå og flere tiltak for å nå målene.

	Hovedmål	Delmål	
Lokalsamfunn	1. Overhalla preges av etableringslyst og spennende arbeidsplasser hvor samarbeid og utvikling vektlegges.	Kommunen er en god tilrettelegger og utviklingspartner for bedrifter, etablerere, lag og organisasjoner og enkeltpersoner i lokalmiljøet.	
		Overhalla har en infrastruktur og arealer som legger godt til rette for næringsutvikling og bosetting.	
	2. I Overhalla skaper man stadig begeistring, tilhørighet og mangfold.	Det skapes verdifulle opplevelser for både lokalbefolkning og tilreisende.	
		Innbyggerne har kunnskap om og er stolte av Overhallas historie.	
		Kommunen er en sentral informasjonsformidler og kontaktskaper mellom ulike aktører i Overhalla-samfunnet.	
	3. Flotte naturressurser og nærmiljø utnyttes med høy miljøbevissthet.	Overhalla er et romslig og inkluderende samfunn.	
		Innbyggerne har god kunnskap om og glede av naturen gjennom aktiv bruk og god tilgjengelighet.	
			Naturressursene gir grunnlag for betydelig sysselsetting og verdiskaping.

		Inngrepsfrie områder og naturens produksjonsevne og artsrikdom bevares for framtiden.
		I Overhalla skapes det lite avfall og avfallet utnyttes som ressurs.
		I Overhalla er det lavt energiforbruk og høy grad av fornybare energikilder.
	4. Overhallingene preges av god folkehelse.	I Overhalla er det stor grad av fysisk aktivitet i alle aldersgrupper.
		Overhallingene har et sunt kosthold og en sunn livsstil.
		Overhallingene har gode sosiale nettverk og møteplasser.
Brukere	5. Barn og unge er glade for å få utvikle seg i Overhalla.	Barn og unge får gode opplevelser gjennom et bredt kultur- og aktivitetstilbud.
		Barn og unge har lærelyst og utvikler sine evner og talenter i et variert og stimulerende læringsmiljø.
		Barn og unge opplever å få påvirke sin egen lærings situasjon og foretar bevisste verdi- og veivalg.
		Alle barn og unge føler seg betydningsfulle i en trygg, inkluderende og mobbefri hverdag.
	6. Godt fornøyde brukere av kommunale tjenester.	Brukerne opplever kommunen som en imøtekommende og løsningsfokusert medspiller.
		Innbyggerne er godt informert om tilbud og rettigheter.
		Kommunens tjenestetilbud har god tilgjengelighet, tilpasning og kvalitet i forhold til brukernes behov.
Medarbeid	7. Kommunen har kompetente medarbeidere som har arbeids glede og	Ansatte møter hverandre og brukerne med godt humør, respekt og løsningsfokus, og spiller hverandre gode.
		Ansatte får bruke og utvikle sine evner og talenter.

	utviklingslyst.	Ansatte opplever å ha medinnflytelse og medansvar for å utvikle egen arbeidssituasjon og kompetanse.
		Ansatte utviser en høy etisk standard og er gode forbilder for barn og unge.
Økonomi	8. Overhalla kommune har god økonomistyring, effektiv ressursbruk og omstillingsevne.	Kommunen får mye tjenester ut av tilgjengelige ressurser og har fortløpende kontroll med ressursbruken.
		Kommunen tar høyde for uventede svingninger i økonomien.

4.1 Kommunen som lokalsamfunn

Fokusområdet LOKALSAMFUNN skal sikre oppmerksomheten om kommunen som samfunnsaktør og pådriver for en god og bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet.

4.1.1 Etablering og utvikling (hovedmål 1)

(Kommentarer til de enkelte ansvarsområder teknisk sektor.)

Vannforsyning

Rådmannen foreslår å avsettes et årlig beløp på kr 500 tusen til investering innenfor fagområdet. Prioritering av tiltak skjer etter en samlet vurdering gjennom revidering av tiltaksplan for vann og avløp som behandles særskilt i kommunestyret.

Vannforsyningen er en tjeneste som leverer til selvkost. Investeringene vil sådan ikke påvirke kommunens driftsresultat. Vannforsyningen er en tjeneste som leverer til selvkost. Investeringene vil sådan ikke påvirke kommunens driftsresultat

Avløpsbehandling

Rådmannen foreslår å avsettes et årlig beløp på kr 600 tusen til investering innenfor fagområdet. Prioritering av tiltak skjer etter en samlet vurdering gjennom revidering av tiltaksplan for vann og avløp som behandles særskilt i kommunestyret. Avløpsbehandling er en tjeneste som leverer til selvkost. Investeringene vil sådan ikke påvirke kommunens driftsresultat. Vannforsyningen er en tjeneste som leverer til selvkost. Investeringene vil sådan ikke påvirke kommunens driftsresultat

Kommunal bygningsmasse

OBUS – Rehabilitering og ombygging av skolen. Arbeidet er startet.

Ranemsletta barnehage:

Kommunestyret har vedtatt at det skal bygges en ny og moderne barnehage.

Det bør snarest utarbeides planer for videre bruk av bygninger og eiendom ved eksisterende Ranemsletta barnehage. Viser i den sammenheng til bl.a. vedtatt boligsosial plan.

Kommunale vegger og plasser.

Kommunestyret vedtok den 20.06.05 vegplan for perioden 2006 – 2009. Det ble vedtatt at dagens vegstruktur beholdes og prioritert hvilke investeringstiltak som skal vurderes i planperioden.

Gløymen brua:

Behov for sandblåsing og vedlikehold av Gløymen brua. Antatt kostnad er satt til kr 1,2 mill.

Elveforbygging

Helhetlig plan for utbedring av tiltak på eksisterende farsinering behandles i kommunestyret 19.11.07 og angir vedlikeholdsbehov. I tillegg kommer nyanlegg. Anslått kostnad over en fem års periode er 2 mill kr, det vil si kr 400 000 årlig. Det er i tillegg vedtatt strakstiltak i Igda.

Boligfelt

Overhalla kommune har ledige tomter på Skage, Øyesvolden, Svalia, Krabbstumarka og noen på Øysletta.

En har vært i samtaler med grunneiere på Ranemsletta og det er muligheter for videre utvikling av mer sentrumsnær bebyggelse. Generelt bør det drives en kontinuerlig utvikling og tilrettelegging i eksisterende og nye boligfelt. Dette for å stimulere til boligbygging og tilrettelegging av attraktive tomteområder.

Hovedprinsippet vil være at investeringene dekkes av tomtosalget.

4.1.2 Begeistring, tilhørighet og mangfold (hovedmål 2)

(tekst tas inn ved neste revidering av økonomiplanen)

4.1.3 Høy miljøbevissthet (hovedmål 3)

Kommune vedtok i februar 2009 klima og energiplan. Planen blir kontinuerlig revidert.

Miljøsertifisering

Overhalla kommune er fra høsten 2007 miljøsertifisert etter ISO-14001- standarden - gjennom et prosjektsamarbeid med flere kommuner i MNR. Hovedformålet er å sikre at den miljøpolitikken som kommunestyret har vedtatt, blir gjennomført. At det parallelt i 2008/2009 innføres en handlingsplan for miljøarbeid for hele den kommunale virksomhet i Overhalla som heter Balansert Målstyring (BMS), passer godt. Vedlag følger

Handlingsprogram for miljøarbeidet

Handlingsprogrammet er bygget opp som en del av kommunens miljøstyringssystem etter ISO 14001 og kommunens ordinære plansystem (inkludert Balansert Målstyring (BMS)). Handlingsprogram for miljøarbeidet består av tiltaksdelen i Klima- og energiplan 2008-2019 samt handlingsprogrammet for "biologisk mangfold". Koplingen til kommuneplanens "fokusområde" og "hovedmål" framgår i klammen nedenfor. Tiltakene er videre gruppert nedover hhv under hvert av kommuneplanens delmål.

Kommuneplan 2007-2019

Fokusområde: "Lokalsamfunn"

Hovedmål: "Flotte naturressurser og nærmiljø utnyttes med høy miljøbevissthet"

Rådmannen forslår gjennom klima- og energiplanen som nytt vesentlig

miljøaspekt/hovedsatsingsområde: "Klimagassutslipp" (kommer i tillegg til "Biologisk mangfold", "Avfall" og "Energi").

2.2. Tiltaksplan (Indikator, måling/tid, ambisjon og tiltak, ansvar)

Delmål 3.1: Innbyggerne har god kunnskap om og glede av naturen gjennom aktiv bruk og god tilgjengelighet

Indikator	Målemetode/Tid		Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status/ Måling
Biologisk mangfold											
3.1.1 Antall besøk registrert i utvalgte turbøker	Opptelling i turbøker/årlig	1	Tiltak: a) Det lages en oversikt over hvem som har flest besøk på den enkelte turbok for hvert kalenderår b) Denne oversikten bekjentgjøres med oppslag eller lignende ved turboka	X	X	X	X	X	X	Fagsjef helse/leder servicekontor	2007 og 2008
3.1.2 Antall som tar kjentmannsmerke	Opptelling av antall som tar kjentmannsmerke/årlig	2	Ambisjon og tiltak: En del av tiltaksplanen skal være å opprette grendevise kjentmannsposter/-merker for barn og unge. Det tas kontakt med skolene høsten 2008 for å drøfte mulige løsninger. Ambisjon og tiltak avklares nærmere med ny frist (pr. 17.06.08): 20.10.08	X	X	X	X	X	X	Kultursjefen	2007: 0 2008: 0 (til sammen 95 har kjøpt kortet 2007 – 29.01.09). Kjentmannsposter/merker for barn og unge foreløpig ikke opprettet (skisse til mulig opplegg presenteres oppvekst/skoledesember 09).

Delmål 3.2: Naturressursene gir grunnlag for betydelig sysselsetting og verdiskaping

Indikator	Måling/Tid		Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
Avgjøres senere (Se ellers indikator under transport 3.6.1 tiltak 9)											

Delmål 3.3: Inngrepsfrie områder og naturens produksjonsevne og artsrikdom bevares for framtiden

Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
Biologisk mangfold										
3.3.1 Avgang prosent av kommunens areal "inngrepsfrie" områder (Villmarkspregede områder >5 km fra tekniske inngrep)	Telling av areal/årlig	1 Null avgang villmarkspregede områder	X	X	X	X	X	X	Teknisk sjef og Miljøvern- og skogbruks-sjef	2008: 0
3.3.2 Antall dispensasjoner fra arealplan	Telling antall dispensasjoner/årlig	2 Ambisjon: Maks 5 dispensasjoner	X	X	X	X	X	X	Teknisk sjef	2008: 4
3.3.3 Kulturlandskap, areal som får regionalt miljøtilskudd til innmarksbeite	Telling av areal/årlig	3 For 2009 skal arealet opprettholdes på nivå med 2008. For 2010 skal arealet opprettholdes på nivå med 2009.	X	X	X	X	X	X	Landbruks-sjef	2007: 1677 dekar (33 søkere) 2008: 1827 dekar (42 søkere)

Delmål : 3.4. I Overhalla skapes det lite avfall og avfallet utnyttes som ressurs.

Avfall										
Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
3.4.1 Tjenesteheter i org.kartet sertifisert som miljøfyrtårn	Opptelling/årlig	Alle tjenesteheter skal sertifiseres	X						Enhetsledere i samarbeid med Grønn Hverdag	Status nov 09 (flg sertifisert): Skage bh Ranemsl bh Sykeheimen Helse&fam Adm.bygg Kultur (6 enheter gjenstår)
3.4.2 Mengde klimagassut	Statistikk fra SSB og MNA	Ambisjon 1. Lage gode statustall	X	X						

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

slipp fra avfallshåndtering.		for utslipp (se tiltak 1) 2. I påvente av at MNAs modell for klimaregnskap (se nedenfor) redusere avfallsmengde og bedre kildesortering med relevante tiltak. 3. Se ellers egen ambisjon Overhalla storkjøkken									
		<p>1 Mer miljøvennlig avfallshåndtering v/MNA</p> <p>MNA deltar pr. i dag i prosjektet "Klimaregnskap for avfallshåndtering" som lager en modell for å beregne klimautslipp gjennom livssyklusanalyser av avfallshåndtering</p> <p>a)MNA skal få klargjort modellen til bruk b)MNA skal anvende modellen på hele sin virksomhet i Overhalla (og senere på resten av MNAs område) c)MNA skal deretter iverksette effektive tiltak for å redusere klimagassutslipp (herunder lage egnet statistikk til å vise resultater)</p>	X	X	X	X	X	X	X	MNA	Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010.
		<p>2 Mer miljøvennlig innkjøp</p> <p>a)Kompetanseheving innkjøp. (som ivaretar lov om offentlige anskaffelser §6 "... livssyklus kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen".) (Innkjøpsavdelingen bes om å lage en kursrekke der målgruppe er innkjøpere og leverandører.) b) Overhalla skal fremme miljøkrav overfor NTFK Innkjøpsavdelingen,</p>	X	X						Rådmanne n/ NTFK Innkjøpsavdelingen (etter avtale) Rådmanne n	Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010.

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

		<p>med økende vekt på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mindre emballasje • mindre engangsmaterie ll • økologiske produkter som er klimavennlige • bruke digitale muligheter • kortreist leveranse • miljømerking av varer og tjenester inkl. miljømessig transport <p>(Det foregår en diskusjon om hvorvidt økologisk produksjon er klimavennlig, noe som det er behov for å arbeide videre med.)</p>									
Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status	
		3 "Speilvendning av dagens reservasjonsordning mot uadressert reklame". Oppfølging av . Kommunestyrets vedtak ksak 57/08.	X	X	X	X	X	X	Rådmanne n	1.Vedtak i ksak 57/08 er oversendt til Stortinget og Regjeringen. 2.Klistremerk e Uadressert reklame – Nei takk er utsendt til husstander juni 2009.	
		4 Økt bruk av digital utsending av dokumenter.	X	X	X	X	X	X	Rådmanne n	Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010.	
		5 Forbedre dagens leveringsordning i landbruket for tråd/nett knyttet til "rundball", samt papp/papirsekker.	X						Overhalla bondelag i samarbeid med MNA. (ansvarspl assering er klarert med bondelaget og MNA)	Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010.	
		6 Miljøsertifisering av industribedrifter. (Det er innledet dialog med Skogmo industripark om et samarbeidsprosjekt mellom Skogmo Industripark og Overhalla kommune							Skogmo industripark / Industribedr ifter/ Overhalla kommune	Steg 1 er gjennomført feb 09.	

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

		gjennom "VRI Trøndelag" (VRI Trøndelag skal styrke FoU-basert kunnskapsutvikling, innovasjon, verdiskapning og samarbeid mellom næringslivet og FoU-institusjonene) Steg 1: Prosjektfinansierte/gjennomføre et startseminar etter julsferien 2009. Steg 2: Støtte/gjennomføre sertifiseringsprosesser (for de virksomheter som ønsker det).	X									Steg 2 er startet opp. Deltakere pr. nov 09: OCEM Overhalla industrier Grannes VVS Siktet dukfabrikken NAMAS Vekst GL-bygg AS Huurre Amdal Elektro Blengsli Bilberging Namdalen Betong og Plast
	7	Miljøsertifisering av butikker (prosesser er startet opp og skal videreføres/fullføres) - herunder mulige tema om avfall *miljøhandleposer *økologisk mat som er klimavennlig *miljøinfo i butikker *årlig samarbeidsforum om "forbruk, og livsstil" (kommunen, butikker, innkjøpere etc.)	X	X							Grønn Hverdag/Aktuelle bestyrere	Status november 09: Et trinn 1 er startet opp: Trinn 1 Energi prosjekt: Deltakere: Spar Overhalla ICA Skogmo ICA Overhalla Spar Skage Overhalla næringsbygg Lyngsnes gartneri Intensjon om trinn 2 med miljøfyrtårn sertifisering i forlengelsen av Trinn 1 for dem som da ønsker det.
		Overhalla storkjøkken skal være DEBIO godkjent (sertifiseringsordning for foredling/omsetning av økologiske produkter)- Ambisjon 2010: 15% av maten som lages ved kjøkkenet skal være økologisk.	X	X	X	X	X	X	X		Kjøkkensjef	Overhalla storkjøkken er DEBIO godkjent pr oktober 2009
3.4.3 Andel av avfall fra husholdning	Statistikk fra MNA/årlig	Ambisjon: Under 1 % Tiltak: Samarbeide med MNA	X	X	X	X	X	X	X		Teknisk sjef. Kommunen	2006: 2.1% 2008: 1,8% (gj. nitt MNAs

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

ger til deponi											s repr. i repr. Skapet/ rådmennen	område)
----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-----------------------------------	---------

Delmål 3.5: I Overhalla er det lavt energiforbruk og høy grad av fornybare energikilder.

Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
Energi										
3.5.1 Energiforbruk pr m2 pr tjenesteenhet i organisasjonskaret	Måleravlesning / månedlig større bygg/annenhver måned mindre bygg	Ambisjon: 2009 jf. Ksak61/08 Ambisjon 2013: Innsparingsmål 20% sammenlignet med 2007 Generelt vil innsparingsmål og tiltak bli behandlet konkret gjennom kommunens Vedlikeholds- og HMS-plan som rulleres hvert år. Generelt vil ENØK-tiltak omfatte ENØK-analyser / forprosjekt/relevante tiltak i forhold til investering og drift/utløse mulige tilskudd Enova m.v.	X					X		2007 2008
Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
		1 Tiltak for 2009: Oppfølging av Ksak 61/08 "ENØK-tiltak ved kommunal bygningsmasse".	X						Teknisk sjef	
		2 Nybygg: Skal være lavenergi- eller passivhus (jf. miljøverndepartementets handlingsplan for offentlige bygg og NS 3700) (SINTEF Byggforsk har estimert at lavenergiutføring medfører noe økt byggekostnader, men sjelden over 10%. Merkostnaden i investeringen vil kunne forsvares gjennom lavere energibruk og dermed årlige energikostnader)	X	X	X	X	X	X	Leder plan- og byggekomitee/ rådmann/ teknisk sjef	
3.5.1.1 Samlet årlig forbruk kommunale	Årlig opptelling	3 Det skal arbeides med ENØK i forhold til utendørs belysning.	X	X	X	X	X	X	Teknisk sjef	

**Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -**

Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
lyspunkt										
3.5.2 Samlet stasjonært energiforbruk i Overhalla utenom kommunale bygg/ anlegg	Årlig opptelling fra område-konsesjonær (NTE)	Ambisjon: 5 % lavere energiforbruk i 2013 enn i 2008.						X		
		1 Skoler og barnehager skal arbeide systematisk med energispørsmål/ENØK som tema.	X	X	X	X	X	X	Rektorer og styrer	
		2 Kommunens hjemmeside skal brukes aktivt til å fremme kommunens miljømål herunder ENØK med bl.a.: a) Dialogpunkt mot publikum/ publikums egne ENØK-tips b) Info om støtte-/tilskudd-ordninger fra Enova m.v. c) "Sjekkliste for ENØK" for husholdninger	X	X	X	X	X	X	Rådmanne n	
		3 Etablere "Det grønne hjørne" i servicesenter/bibliotek som samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillige lag og organisasjoner		X					Leder for servicesent er i samarbeid med Grønn hverdag og andre frivillige lag/organis asjoner	
		4 Det skal være fast rutine å ta opp energispørsmål i plan- og bygningssaker herunder a)prosedyre/rutine (skriftlig) for å ta opp energispørsmål ved "forhåndskonferansen". b) det skal anbefales overfor utbygger i forbindelse med byggesøknader at energikvalitet på bygg og framtidsrettede energiløsninger utredes/vurderes. (herunder skal det utarbeides/utdeles relevant		X					Teknisk sjef	

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

		informasjonsstoff.) c) styrking av saksbehandlerkompetansen på teknisk med hensyn til oppfølging av relevant energi-/klimaspørsmål.										
		5	Når kommunen leier ut eller selger eiendom skal det alltid vurderes å sette føringer eller krav med hensyn til energiløsninger	X	X	X	X	X	X		Rådmannen/teknisk sjef	
		6	Det skal stimuleres til ENØK i jordbruket (tiltak må konkretiseres).	X	X	X	X	X	X		Miljø- og landbruksforvaltningen i samarbeid med landbruksorgan	
			Se ellers tiltak under delmål 3.4 (avfall) som også er relevant for energieffektivisering.									
3.5.3 Andel bygg med "fornybar energikilde" "fornybar energikilde" er i denne sammenheng fornybar energi unntatt elektrisitet.	Årlig opptelling hvis statistisk underlag foreligger (som vil være avhengig av kommune-statistikk over oljeforbruk, statistisk underlag fra boligtellinger SSB))		Ambisjon: Gradvis å få utfaset olje og el som hovedenergikilde i kommunale og andre bygg i Overhalla. Dette bør samordnes med drift og vedlikehold og utskifting av eksisterende utstyr. (når el driver varmepumpe er energikilden fornybar) <ul style="list-style-type: none"> • 50% av samlet arealet har annet enn olje og el som hovedenergikilde. • 100% av samlet areal har annet enn olje og el som hovedenergikilde. 					X			Rådmannen/teknisk sjef	
			Overgang til fornybare energikilder kommunale bygg behandles generelt gjennom vedlikeholds/HMS-plan som rulleres hvert år. For 2009: Jf. Ksak 61/08	X							Teknisk sjef	
Indikator	Måling/Tid		Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19		Ansvar	Status

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

		1	Bidra til etablering av fjernvarmeanlegg på Ranemsletta innen forsvarlige rammer.	X	X						Ordfører/rådmann	
		2	<p>(henvisninger nedenfor til plan- og bygningsloven (pbl) gjelder ny pbl i kraft hhv pr. 01.07.09 (plandelen) og pr. 01.01.10(bygningdelen..))</p> <p>Aktiv bruk av kommunens rolle som forvalter av plan- og bygningsloven m.v.</p> <p>a)Nye utbyggingsområder i kommunen skal tilrettelegges for vannbåren varme så fremt forholdene ligger til rette for det (generell bestemmelse til kommuneplanens arealdel jf. pbl§11-9 nr. 3).</p> <p>b)I reguleringsplaner skal det kreves tilrettelegging for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse når forholdene ligger til rette for det (jf. pbl §§12-7 nr. 8/27-5).</p> <p>c)Det skal vurderes om det skal søkes konsesjon om utbygging av fjernvarme Ranemsletta (jf. energiloven). Ved eventuell konsesjon skal kommunen vedta tilknytningsplikt jf. pbl§27-4.</p>	X	X	X	X	X	X		Teknisk sjef	
		3	<i>Kommunal policy: Energibærer for nær-/og fjernvarmeanlegg i Overhalla bør være biomasse.</i>									
		4	Det skal arbeides videre med prosjektideen "KLIMABO" for å utvikle gode og framtidsrettede bomiljøer i Overhalla spesielt, og Namdalen generelt (del av MIN-prosjektet)	X	X	X	X	X	X		Ordfører/rådmann	
		5	Utskifting av oljekjeler til fornybar energi *Kartlegge oljekjeler i Overhalla								Rådmanne	

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

			*Ta initiativ til informasjonsmøte med eiere *Evt bruk av metoden "Kommunen-samleropp-interesserte-og-oppnår-dermed-kvantumsrabatt." *Bidra til å realisere tilskudd fra Enova.		X							n	
		6	Kommunen skal jobbe aktivt for å tilrettelegge for småkraftverk	X	X	X	X	X	X	X		Ordfører/rådmandmann	

Delmål 3.6: I Overhalla er det lave klimautslipp og høy grad av CO2-binding (nytt delmål). (Omfatter ikke deponi som er behandlet under delmål 3.4. (avfall))

Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
Transport 3.6.1 Mengde klimagassutslipp fra veitrafikk	Statistikk SFT/årlig (foreløpig er statistikk på kommunenivå og målemetoder for usikre/unøyaktig til å kunne se sammenheng mellom tiltak og klimagassutslipp)	Ambisjon transport: Klimautslipp fra transport skal reduseres vesentlig innen 2020 (ambisjon fastsettes nærmere her når det foreligger sikrere målemetoder/statistikk). Se ellers egne ambisjoner for pendlerruta og samkjøring nedenfor.								1991 2007 Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010.
		1 Utslipp fra kommunal tjenestetransport og fra kommunale arbeidstakere på reise til og fra jobb skal reduseres: a)Lage kommunal reisepolicy (herunder også opplegg for økt andel fjernmøter, reisemåter og å vurdere kurs i økonomisk og miljøvennlig kjøring) b)Kampanje gå/sykle til jobb c)Lavutslippsbiler, hybrid eller elbiler ved kjøp/leie	X	X	X	X	X	X	Rådmandmann	
				X						
				X	X					
			X	X	X	X	X	X		

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

		2	Overhalla kommune skal fortsatt vektlegge fortettet utbyggingsstrategi i sentrumsnære områder (jf. vedtatt arealplankart og foreliggende reguleringsplaner).	X	X	X	X	X	X	Rådmanne n/teknisk sjef		
		3	Overhalla kommune skal prioritere utbygging av gang og sykkelveier. Prioritert rekkefølge (riksveinett): 1. Himokorsen - Fugl 2. Barlia-korsen - Øysvoll-korsen 3. Øysvoll-korsen - Skage 4. Skage - Namsos Øvrig veinett: Ranem bru gis høy prioritet.	X		X	X	X	X	X	Teknisk sjef	
		4	Framtidige boligområder i Overhalla bør lokaliseres til strekninger der det finnes gang- og sykkelvei på det tilstøtende riksveinettet.	X	X	X	X	X	X	Teknisk sjef		
Indikator	Måling/Tid		Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status	
	Statistikk fra Trønderbilene AS/årlig	5	Få videreført pendlerbussen Ambisjon pendlerbuss: Steg 1: Å få 5-10 % av pendlerne til å bruke pendlerbuss Steg 2: Å få 10-20% av pendlerne til å bruke pendlerbuss a) Videreføre/-utvikle samarbeidsforum mellom kommune, NTFK og Trønderbilene AS om pendlerbussen og rutetilbudet generelt. Diverse tiltak 2009/10: *Videreføring av info og holdningskampanje - samarbeide med Trønderbilene AS,	X		X	X	X	X	Nord-Trøndelag Fylkeskommune / Statens Vegvesen / Trønderbilene AS / Ordfører/ Rådmann	Status busskur pr. nov 09: 1. Nytt busskur Ranemsletta vedtatt ps 64/09 2. Det er søkt om nye busskur i 2010 Skage	

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

		NTFK, elevbedriften Media Expert UB (ODVS), og Statens Vegvesen *Nye busskur /opprusting busskur i Overhalla *Montere infotavler med info i alle busskur RV17 *Foreslå for NTFK/Trønderbilene "forsøk" med lavpris Overhalla – Namsos *Tilrettelegging med gratis parkering for pendlerne.								sentrum og Skogmo (Statens vegvesen er forespurt om å se dette som et samarbeidsprosjekt ettersom kommunen tar kostnaden med det nye busskuret på Ranemsletta og det blir vurdert for 2010)
		6 Arbeide for å få etablert "bybuss" som omfatter Namsos og Overhalla, med flere og hyppigere avganger, med faste intervall, morgen og ettermiddag. (Korrespondansen ut av regionen er også en del av tilbudskvaliteten).	X	X	X	X	X	X	Nord-Trøndelag Fylkeskommune / Trønderbilene AS / Ordfører/ Rådmann	
Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
		7 Miljøsertifisering av transportfirma	X						Aktuelle transportfirma	
	Kartlegging/ årlig	Ambisjon samkjøring: Mer enn 50% av pendlere som bruker privatbil, kjører sammen med andre. Mer enn 75% av pendlere som bruker privatbil, kjører sammen med andre. Stimulere til nettverk for samkjøring/ samkjørerlag			X			X		
		8								
		9 Økt lokal produksjon og omsetning av varer og tjenester for å redusere transport. a)Utvikling av	X	X	X	X	X	X	Utviklingskontoret i MNR og Miljø- og landbruksforvaltningen	

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

			nettverket NAM NAMDALEN (et nettverk for småskalaproduksjon i Namdalen der Overhalla kommune er aksjonær).									i MNR	
			b)Ytterligere tiltak for "kortreist" produksjon/ omsetning av varer og tjenester for å redusere transport konkretiseres/ prioriteres gjennom Utviklingskontoret i Midtre Namdal og Miljø- og landbruksforvaltning en i MNR.										
Indikator	Måling/Tid	Ambisjon og tiltak		2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status		
		10	Bidra til å avklare/styrke grunnlaget for Namsosbanen og til eventuell gjenåpning.	X	X	X	X	X	X	Ordfører/rå dmann			
		11	Kampanje/ holdningsskapende arbeid i forhold til barn/ unge for å gå, sykle eller samkjøre til skole og fritidsaktiviteter.	X	X	X	X	X	X	Rådmann/ Rektorer/idr ettslag			
Landbruk 3.6.2 Mengde klimagass utslipp fra landbruket	Statistikk SFT/årlig (foreliggende statistikk på kommunenivå er for usikker/ unøyaktig til å kunne måle sammenheng mellom tiltak og klima- sgassutslipp)		Ambisjon landbruk: Klimautslipp fra landbruket skal reduseres vesentlig fram til 2020 (ambisjon fastsettes nærmere når det foreligger sikrere målemetode/statisti kk									1991 2007	
		1	Tiltak for utnyttelse av organisk avfall i landbruket (for eksempel unyttede rundballer). Det skal arrangeres temamøte for jordbrukere om dette etterjuls vinteren 2009.	X						Miljø- og landbruksfo rvaltningen i MNR i samarbeid med bondelaget.	Temamøte organisk avfall gjennomført vår 2009.		
		2	Etablere biogassanlegg i Overhalla/Namdalen,	X	X	X	X	X	X	Ordfører /Rådm. Miljø- og	Miljøkonferan se med biogass som		

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

			i første omgang pilotprosjekt. Steg 1: Å utrede/styrke grunnlaget for dette.							landbruk i samarbeid med landbruksorganisasjoner/gårdeiere.	ett av to hovedtema gjennomført i Overhalla september 2009
		3	Strategisk plan for miljø- og landbruksforvaltningen: Tiltak for forbedret agronomi konkretiseres / behandles i tilknytning til strategisk plan for miljø- og landbruksforvaltningen i MNR som skal revideres i 2009. Foreløpig konkret ambisjon/tiltak: Vesentlig reduksjon av areal som blir høstpløyd.	X						Miljø- og landbruksforvaltningen i MNR.	Miljøkonferanse med miljømessig gjødsling som ett av to hovedtema gjennomført i Overhalla september 2009
Indikator	Måling/Tid		Ambisjon og tiltak	2009	2010	2011	2012	2013	2014-19	Ansvar	Status
3.6.3 Aktivitetsnivå når det gjelder skogkultur og tynning	Overslag/telling fra miljø- og landbruksforvaltningen i MNR/årlig		Ambisjon: Skogens potensial til CO2-binding skal utnyttes optimalt, innenfor forsvarlige rammer knyttet til biologisk mangfold og uberørt natur.								Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010.
Produktivt skogareal med reviderte planer	Årlig oppsummering	1	Skogbruksplaner skal utarbeides eller revideres (for å bidra til bedre ressursoversikt, et planmessig aktivt skogbruk, og bevisstgjøring/kompetanseutvikling til eierne). (NB! Opprette grendegrupper).	X	X	X				Miljø- og landbruksforvaltningen i MNR/g Overhalla skogeierlag / skogeiere.	Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010
Andel av tilskudds midler der klimavirkning er vektlagt	Opptelling	2	Ved landbruksforvaltningens prioriteringer v/nærings- og miljøtilskudd skal tiltakenes klimavirkninger vektlegges.	X	X	X	X	X	X	Miljø- og landbruksforvaltningen i MNR.	Første statusmåling tiltak skjer ved årsskiftet 2009/2010
Om ordning er etablert og i hvilket	Årlig	3	Etablere en kommunal klimavoteordning med støtte kr. 0,50 pr. plante inntil kr		X	X	X			Miljø- og landbruksforvaltningen i MNR/g Overhalla	Behandles som egen sak i forbindelse med

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

omfang		50.000,- pr. år etter først-til-mølla-prinsippet for årene 2010, 2011 og 2012 (ordningen knyttes til kommunal tjenestetransport og utgjør ca. kr. 0,25 pr. km og forutsetter tilsvarende innsparing på kommunal reisevirksomhet inkl. kommunal reisepolicy m.v. (se tiltak1 under Transport) (behandles endelig ved behandling av økonomiplan 2010-2013.)								skogeierlag .	økonomiplan 2010-2013
		4 Overhalla kommune deltar i satsingen "Plant tre no" i regi av Nord-Trøndelag Fylkeskommune.	X	X	X	X	X			Rådmanne n/Miljø- og landbruksfo rvaltningen i MNR	

4.1.4 God folkehelse (hovedmål 4)

Det pågår utarbeidelse av folkehelseplan for kommunene i Midtre Namdal. Planen vil gi viktige føringer for videre arbeid på området. Folkehelsearbeidet vil også få fokus gjennom samhandlingsreformen.

4.2 Tjenestetilbudet

Fokusområdet BRUKERE omfatter kommunen som leverandør av velferdstjenester til barn, unge, pleietrengende etc. Fokusområdet skal omfatte sikre prioritering og ressursbruk i forhold til brukerne av kommunens tjenester. Kommuneplanen har definert to hovedmål under dette fokusområdet.

4.2.1 Barn og unge (hovedmål 5)

(Grunnskole, kulturskole og voksenopplæring)

Kvalitetsutvikling

Den viktigste oppgaven i perioden vil være å gi lærere og andre ansatte i skolene god nok kompetanse for å kunne gjennomføre innføringen av nye læreplaner – "kunnskapsløftet". To nye fag er innført på ungdomstrinnet: Utdanningsfag (endret fra programfag til valg med virkning fra høsten 2008) og 2. fremmedspråk eller fordypning i norsk eller engelsk. Dette betyr at våre lærere vil få nye oppgaver som krever endret og ny kompetanse. I tillegg er det ønskelig å styrke kompetanse innefor leseopplæring, realfag og IKT. Fra 2009 vil staten ikke lenger gi et generelt tilskudd til kompetanseutvikling. For 2008 var dette beløpet kr 206.000. Det vil fortsatt være mulig å få støtte til videreutdanning. Med det forslaget som foreligger, betyr dette at kommunen har råd til å utdanne 1 person i året med 60 studiepoeng med utgangspunkt i de midlene som ligger i budsjettet for 2009. Staten legger opp til at vedkommende skal frikjøpes i 80% av en helstilling, der staten dekker 40% av frikjøpet og kommunen 40%.

ZERO

Overhalla kommune ble i 2008 ferdig med å gjennomføre anti-mobbeprogrammet ZERO. Oppfølging av dette programmet blir en prioritert oppgave i økonomiplanperioden.

Læremidler

Fornyng av læremidler er det fortsatt stort behov for.

I 2007 ble det bevilget kr 500.000,-, i 2008 kr 300.000,- og i 2009 kr 200.000 til læremidler i forbindelse med innføring av nye læreplaner. Fornyng er nødvendig over flere år. Innføring av Utdanningsfag og Teknologi og Design krever nye lærebøker/ læremidler i tillegg til nye læremidler i basisfagene. Imidlertid er ikke alle nye læremidler produsert og tilgjengelig ennå, og innkjøpene må derfor skje over flere år. Våre nyeste anslag er at vi totalt trenger ca 1 million totalt for å få kjøpt inn de læremidlene som er nødvendig for å få oppfylt læreplanenes intensjoner. Ved å sette av kr 200.000 i budsjettet i 2010, er vi på god vei til å klare dette i løpet av 2010.

Behovet for sterk satsing på IKT er spesielt understreket flere år – og tidligere behandlet spesielt gjennom egen IKT-plan. Gjennom gaver, prosjekt og ekstra midler bevilget av kommunestyret, er vi nå på en PC-tetthet på 2 elever pr PC på u-trinnet.

Kommunen har fått brukte PC fra Olav Duun vgs i 2008 og det er kjøpt inn yterligere PC i 2009 en vil kunne ta i bruk fra høsten. Situasjonen på barnetrinnet er også noe bedret som en konsekvens av at alle lærere fikk sin egen bærbare PC i 2008. De beste at stasjonære PC som lærerne disponerte er flyttet over til elevene. Etter at vi tok i bruk bærbare PC for 10. trinn, rapporterer elever og lærere om en forbedret situasjon m h t bruk av IKT i

undervisningen. Samtidig som vi øker maskintettheten, ser vi en klar utfordring i det faktum at vi har lite personalressurser til:

- å gi nødvendig opplæring i pedagogisk bruk av IKT
- å utvikle digital kompetanse generelt, den 5. basisferdighet elevene skal beherske

Barn med spesielle behov

Overhalla har som alle andre kommuner noen elever som trenger ekstra tilrettelegging p g a funksjonshemninger. Utgiftene for grunnskoleområde økte en god del i 2009, og fra 2010 vil vi få helårsvirkning på denne økningen. Kommunen er inne i en prosess der man ser på hvordan man kan organisere dette tilbudet på en bedre måte.

Bygningsmassen

Behov for vedlikehold/ endringer blir nå samordnet gjennom en felles vedlikeholdsplan for kommunen. Den største utfordringen har vært OBUS. Vedtatte utbygging av OBUS vil bedre forholdene på u-trinnet noe, men det er fortsatt store behov som må utsettes til fase 2.

Timetallsutvikling

Stortinget har bestemt at alle elever i 1. – 4. klasse skulle ha 24,5 t/u fra høsten 2008. Det er bebudet en liten økning i timetallet for mellomtrinnet i 2009. Det er mye som tyder på at det vil bli en gradvis økning til 28 t/u for alle trinn i barneskolen. Mellomtrinnet har i dag 27 t/u. Kommunen forutsetter at merkostnad knyttet til dette vil bli kompensert fra staten.

Kulturskolen

Fra høsten 2008 er det tilsatt en inspektør som i tillegg til kultursjefen har ansvaret for driften av kulturskolen. Det er viktig at kulturskolen fortsatt har gode rammevilkår slik at barn og unge får muligheten til god opplæring og gode opplevelser. Etter mange år uten dansetilbud, er det viktig at kulturskolen igjen får til dette. Overhalla har store muligheter innenfor kultur og idrett, og dette er noe vi bør prioritere i årene som kommer (jfr "Overhalla kulturhage")

Voksenopplæring

De økonomiske virkningene av voksenopplæringsreformen er variable. Voksne har utvidede rettigheter til opplæring, og vi regner med at utgiftene vil variere i årene som kommer. Allerede i 2009 er det budsjettet med en utgiftsøkning.

Flyktninger

Kommunestyrets vedtak om å bosette 15 flyktninger, herav fem enslige mindreårige, vil føre til et økt behov for opplæring av minoritetsspråklige. På grunn av det lave volumet, er det best å kjøpe opplæringstjenestene av Grong eller Namsos kommune.

Tverrfaglig kontaktutvalg

Kommunen har startet opp det tverrfaglige kontaktutvalget igjen i løpet av 2009. Dette er et fora hvor involverte etater møtes for å drøfte og sette inn best mulig tiltak for barn og unge som er i kontakt med flere etater. Arbeidet fortsetter i 2010.

Barnehager

Behov for barnehageplasser og bemanning

Alle som søkte om barnehageplass fra høsten 2009 fikk plass.

Full barnehagedekning fører til at det vil være varierende behov for ansatte, og dette ser vi kommer til å være en utfordring i årene som kommer. Økt utgift skal balanseres mot økt inntekt, og dette kan være vanskelig å klare. Ranemsletta og Skage barnehager er blant de største i Nord-Trøndelag. Behovet for å ha assisterende styrere i disse barnehagene er i høy grad til stede. Dette skyldes flere faktorer:

- stadig endringer i barnegruppene.
- 5 avdelinger som skal ha pedagogisk og personalmessig støtte
- stort behov for å leie inn vikarer – noe som etter hvert er blitt tidkrevende
- styrer går ofte inn som vikar på avdelingene
- ansvar for 20 - 23. ansatte (store arbeidsplasser)
- sårbarhet i styrers fravær
- økte kommunale oppgaver som konsekvens av at bemanningen på kommunalt nivå ble redusert med en 100 % stilling på oppvekstområdet i 2003.
- mange avklarende problemstillinger knyttet til vaktmesterrelaterte oppgaver

Det er behov for å vurdere nærmere hva som er ledelse og hva som kan betraktes som mer merkantile tjenester, og i hvor stor grad dette eventuelt kan samordnes i en felles kommunal tjeneste. En assisterende styrer må ha kunnskap om de samme områdene som styrer, og må kunne utøve ledelse både når styrer er til stede og fraværende.

Tariffbestemmelse (B-rundskriv 4/2007) sier følgende: *I store barnehager bør det opprettes assisterende styrere*”

Det er av økonomiske årsaker ikke foreslått konkrete endringer m h t pedagogisk ledelse i barnehagene i planperioden.

Behov for kompetanseheving

Barnehagene har de siste årene fått mange utfordringer knyttet til tilbud for barn med spesielle behov. Dette krever økt kompetanse hos personalet for å kunne gi de barna det gjelder et godt nok tilbud, og for å klare å få barnegruppene totalt til å fungere. Ny rammeplan for barnehagene ble vedtatt i 2006, og det kreves en god del for å finne gode modeller for den pedagogiske virksomheten i barnehagene. Økt fokus på lese- og skriveopplæring og matematikkforståelse krever god kompetanse hos de ansatte. Større variasjoner i sammensetningen av barnegruppene er også en pedagogisk utfordring i kjølevannet av full barnehagedekning. IKT i barnehagene er ett av 7 satsningsområder i den statlige utviklingen av barnehagene. På dette området trengs det betydelig opplæring, og mer tilgjengelig plass og utstyr. I 2008 er det prioritert å kjøpe inn IKT-utstyr til barnehagene + 1 interaktiv tavle som skal prøves ut i Skage barnehage.

De andre områdene er:

- Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen
- Rekruttere og beholde menn i barnehagen
- Barns medvirkning
- Fokus på samisk kultur i barnehagene
- De minste barna i barnehagen
- Natur og miljø
- Språklig og kulturelt mangfold

I årene som kommer er det nødvendig at det settes av mer penger til kompetanseheving enn tilfellet har vært de siste årene.

Driftstilskudd til barnehager

Staten legger opp til at dette tilskuddet skal innlemmes i kommunens rammetilskudd fra 2011. Konsekvensene av dette vil være klare i forbindelse med kommuneproposisjonen i 2010.

Tilskudd til privat barnehage

Likeverdig behandling av private og offentlige barnehager ble innført fra 1. mai 2004. Dette betyr i praksis at Gammelstua barnehage skal ha tilskudd fra kommunen som sikrer samme kvalitet på tilbudet som de kommunale barnehagene har. Det forutsettes fortsatt at økt tilskudd finansieres gjennom skjønnstilskudd til kommunen som en del av barnehagereformen.

Bygningsmassen

Behov for vedlikehold/ endringer er satt opp i felles vedlikeholdsplan for kommunen. Det er særlig behov for forbedringer i Ranemsletta barnehage og den gamle delen av Skage barnehage. Ranemsletta barnehage for dekket sitt behov gjennom bygging av ny barnehage i 2010.

Læremidler

P g a innsparingstiltakene de siste årene er disponible midler til læremidler og utstyr redusert kraftig også i barnehagene. Disse beløpene må økes i planperioden.

4.2.2 Fornøyde brukere (hovedmål 6)

Tiltak og utfordringer i planperioden

- Forbedre ledelse og organisasjon
- Følge med og evaluere tjenestene
- Styrke utøveren
- Styrke brukeren

Forbedre ledelse og organisasjon

Målet er en funksjonell og ressursbesparende organisasjon med en tjeneste som er tilgjengelig og rettferdig fordelt.

God ledelse er en forutsetning for å oppnå kvalitet i tjenestetilbudet. Ny organisasjonsmodell for helse og omsorg har vært i drift fra 1/6- 2007. Helse og omsorg er organisert i 3 enheter i stedet for 6 enheter. I planperioden vil denne organisasjonsmodellen videreutvikles. Alle tjenestene innen helse og omsorg er nå samlokalisert på Helsesenteret (fra nov. 2008), noe som gir en samlet og effektiv organisasjon. Omfordeling av ressurser har ført til opprettelse av fagutviklingssykepleier for alle enhetene innen helse og omsorg.

Følge med og evaluere tjenestene

Helse og omsorg skal gi tjenester av god kvalitet som:

- Er trygge og virkningsfulle
- Er samordnet og preget av kontinuitet
- Er tilgjengelig og rettferdig fordelt
- Utnytter ressursene på en god måte
- Involvere brukere og gir dem innflytelse

Styrke utøveren

- Kommunen gjennomfører en kompetansekartlegging i 2009
- Utarbeidelse av kvalitetsstandarder
- Nytt kvalitetssystem, oppstart februar 2010
- introduksjonsprogram som brukes i forbindelse med oppfølging av nyansatte
- Medarbeidersamtaler
- fagutviklingssykepleier fra høst 2009, med ansvar for studenter, fagutvikling og fagprogrammene for alle enhetene

- Innføring av årsplan/årsturnus fra 2010 med tanke på god planlegging av drift, inkludert fagutvikling og redusering av ufrivillig deltid.

Styrke brukeren

- Vi har gjennomført en brukerundersøkelse høsten 2007 ved bruk av verktøyet fra "bedrekommune.no". Ny brukerundersøkelse planlegges høsten 2010.
- Involvere brukerne i planarbeid

Spesielle forhold i planperioden

Nasjonale mål i planperioden

Lokalt folkehelsearbeid

Rehabilitering og habilitering

Kvalitetsforbedring

Psykisk helse/rus

Folkehelsearbeid

- Folkehelsekoordinator MNS (som koordinerer folkehelse tiltak innen samkommunen)
- Forebyggende hjemmebesøk til alle over 80 år er gjennomført for andre året i 2009 og etableres som en fast ordning fra 2010
- Senioruka- et samarbeid mellom kultur, helse og lag og foreninger med tema fallforebygging/sikkerhet, kosthold, kultur, fysisk aktivitet. Kjempefin aktivitet som videreutvikles hvert år. Skaper samarbeid mellom kommunen, frivilligsentralene, lag og foreninger
- fysak i skolen som stadig utvikles/ utvides
- prosjektet " hopp og sprett"- helsestasjonene i MNS samarbeider om et prosjekt mot overvektige barn
- diabetespoliklinikk 1 gang pr mnd på legekantoret. Diabetessykepleier har gruppeoppfølging
- informasjon og oppfølging når det gjelder personer med høyt kolesterol

Samhandling og forebygging

Prosjekt PILOTEN (samhandlingsprosjekt innen helsesektoren i samkommunen)

- prosjektsøknadsprosessen er ledet av kommuneoverlegen, jfr samhandlingsreformen
- søknaden behandles på nyåret og sendes til sentrale myndigheter i håp om å få prosjektmidler og dermed gode samhandlingsprosjekter innen helse og omsorg
- Helsenet; ta i bruk meldingsutveksleren innen helsenet. Dette vil medvirke til raskere og bedre kommunikasjon mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene

Rehabilitering/habilitering

IKS-Namdal Rehabilitering Høylandet åpnet 1.januar 2006- og er et viktig bidrag for å bedre og heve satsingen på rehabilitering i årene framover- svært viktig å utnytte og videreutvikle samarbeidet med Namdal rehabilitering.

Alle kommuner skal ha en koordinerende enhet og en rehabiliteringskoordinator. I Overhalla er enhetsleder for helse og familie rehabiliteringskoordinator. Planlegger prosess med utarbeiding av rehabiliteringsplan for kommunen i 2010.

Psykisatri

Opptappingsplanen for psykiatri (1998- 2008) førte til store endringer og økte kapasiteten og kvaliteten innen psykiatrifeltet. Den videre satsingen innen psykiatrien er at det er

igangsatt et samhandlingsprosjekt mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene i Namdalen. Helse Nord-Trøndelag har søkt og fått samhandlingsmidler og prosjektet er i oppstartsfasen.

Rusomsorg

Fylkesmannen initierer rusprosjekt med å utlysning av prosjektmidler. Overhalla søkte om midler innen prosjekt STYRK (helhetlig oppfølgingstjeneste og boligsosialt arbeid) dvs oppfølgingstjeneste til rusmisbrukere i tidlig fase og forebyggende arbeid mot ungdom som faller ut fra videregående skole og er i sviktsonen.

Kommunen mottok kr 245 000 i 2009 til prosjektet og ansatte en prosjektleder som skal koordinere dette arbeidet og skal være delaktig i arbeidet med ruspolitisk handlingsplan. Kommunen søker også midler for 2010 og 2011.

Omsorgsplan 2015

- bør skrive omsorgsplan i planperioden

Utviklingstiltak innen helse og omsorg for perioden

- Nytt kvalitetssystem , oppstart februar
- Studieringer innen demensomsorgen fortsetter (demensomsorgens ABC)
- Innføring av Multidose. Maskinpakket legemidler fra apotek; som er et virkemiddel for å sikre bedre og sikrere medisinbehandling. Vil frigjøre sykepleierressurser til andre oppgaver (se nedenfor)
- Utviklingsprosjekt med mål om:
  1. å øke antall plasser til demente fra 6 til 12 plasser(jfr demensplan)
  2. driftsendring institusjon/hjemmetjeneste Mål: endring av dagens driften med å inkludere mer aktiv behandling , pleie og poliklinikk (jfr samhandlingsreformen) tidligst oppstart er høst 2010. Tiltaket baseres på samhandling mellom ansatte innen institusjon, hjemmetjeneste og legetjeneste
- skrive rehabiliteringsplan
- Mål om at alle individuelle planer skal være elektroniske (Sampro) i løpet av 2010
- Oppstart av årsplan/ årsturnus i Januar 2010. Spennende prosjekt med mål om mindre ufrivillig deltid og med alle fordeler en kan ha av god langtidsplanlegging (mer fornøyde ansatte, lavere sykefravær m.m)
- oppstart av "Inn på tunet" 5/1-2010, dagtilbud til hjemmeboende demente på gård
- Debiogodkjent storkjøkken høst 2009. Fortsetter med 15 % økologisk matproduksjon.
- Aivo-kjøkkenprogram; elektronisk kjøkkenprogram. Programmet gir oss et bedre system over forbruk , bestilling/avbestilling av mat, menyer, system for ineternprising m.m. Elektronisk kjøkkenprogram gir oss også en bedre oversikt over bl.a næringsinnholdet i maten til de eldre.

Fagsystem som innføres i planperioden:

- HELSENETT Dette vil bedre kommunikasjonen mellom helseforetaket og kommunehelsetjenesten. Vil innføres i planperioden med statlig påtrykk via samhandlingsreformen.
- Elektronisk timebestilling på legekantoret

Bygningsmasse

Sykeheimen / Laksvoll /trygdeleiligheter

Sykeheimen 39 plasser

Laksvoll 12 omsorgsleiligheter

Andre omsorgsboliger 19 (Ranem 5 og Skage 14)

Trygdeboliger 12 (Ranem 8, Skage 4)
Ranemstunet 10 leiligheter for funksjonshemmet

Boligplaner for perioden (jfr boligsosial plan)

- 6 trygdeleiligheter ved Helsesenteret bør oppgraderes til omsorgsboliger
- Rullering av boligsosial plan i 2010. Viktig med gode planer for bygningmassen og tomta etter at Ranemsletta barnehage, som flytter til ny barnehage senhøsten 2010

4.3 Godt arbeidsmiljø (hovedmål 7)

Det sees på muligheten for å redusere ufrivillig deltid i Overhalla kommune.

4.4 Økonomi

God økonomistyring og optimal utnyttelse av ressurser er en forutsetning i presset økonomisk virkelighet. Fokusområdet ØKONOMI skal sikre handlefrihet til å utvikle kommunen og sikre prioriterte tjenestoområder

5 TILTAK/ENDRINGER I PERIODEN 2010 – 2013

Utfordringen i forhold til den langsiktige økonomiplanleggingen er alltid å forsøke å spå de framtidige inntektsrammene for kommunen - rammer en kan ha tro på vil være realistiske. Signaler om kommunenes rammebetingelser fra staten har kort tidshorisont, og med til dels store svingninger også i det enkelte budsjettår.

Nedgangen i folketallet fra 2003 – 2004 samt andre forhold medførte at betydelige innsparinger måtte foretas de siste årene. Dette har også i en årrekke tidligere vært gjennomført innsparinger som kommer i tillegg til de siste års runder med innsparinger. Vi er i ferd med å komme til et punkt hvor konsekvensene av eventuelt ytterligere innsparingstiltak trolig vil bli svært merkbare for kommunens innbyggere.

Situasjonen i 2006 ble noe lettere med de økte overføringene fra den nye regjeringen, samt økning i folketallet, men ble betydelig strammere for 07 og ytterligere i 08 hvor en måtte bruke kr 3 millioner av fond og gjennomføre et innsparingstiltak på kr 2,1 millioner.

De fleste foreslåtte innsparingstiltakene som ble vedtatt i forbindelse med første gangs behandling av økonomiplanen 2009-2012, er gjennomført, noe som en begynner å se en bra virkning av.

Arbeidet med økonomiplan 2010-2013 har tydeliggjort at Overhalla kommune i likhet med svært mange andre kommuner har økonomiske utfordringer også for denne planperioden. Når økonomiplanen for siste periode 2009-2012 ble behandlet, viste den også at en vil få utfordringer fra 2010 og videre. Underdekningen var da på ca kr 3,9 millioner i 2010 og ble redusert noe utover i planperioden.

Før saldering viser økonomiplanen at vi vil få et akkumulert underskudd på ca 10,4 millioner kr i planperioden. De 2. og 3. året gir henholdsvis 3,9 og 3,4 millioner kr i underskudd. Dette tilsier et behov for ytterligere innsparinger og/eller økte inntekter.

En videre omgjøring/utbygging av OBUS (trinn 2) i tråd med tidligere vedtak om oppstart i 2013, vil fra og med 2014 øke underbalansen i budsjettet ytterligere.

Beregninger av disposisjonsfondet viser at vi pr 31.12.09 vil ha en total beholdning på ca 4 millioner kr etter at en har dekket underskuddet på kr 1,2 millioner for 2008. I forbindelse med investering i ny barnehage vil vi kunne avsette kr 5 millioner av moms-kompensasjonen til disposisjonsfond i 2010. I tillegg er det budsjettet med at en skal avsette 1,5 millioner kr fra OBUS prosjektet i 2010. Dette innebærer imidlertid lånefinansiert fondsoppbygging, og er over tid ingen ønskelig måte å bygge opp bufferkapital på.

Totalt disposisjonsfond etter avsetning og bruk i 2010 vil øke disposisjonsfondet med ca 1 million kr og da bli samlet 5 millioner kr.

Ved å saldere økonomiplanen med bruk av disposisjonsfond vil en kun dekke underskuddet for andre året i planperioden med disposisjonsfondet. Fondsbruk må derfor betraktes som kun en kortsiktig løsning, og løser ikke den underliggende ubalansen i drifta. I tillegg vil det ikke være forsvarlig å sette kommunen i en situasjon hvor en ikke har bufferkapital til å møte uventede svingninger eller akutte behov for tiltak.

Rådmannen vil derfor fokusere på at en reelt sett enten må redusere driftsnivået ytterligere, eller øke driftsinntektene for å skape balanse og nødvendig handlingsrom til å løse påkrevde oppgaver.

Økte inntekter: En har i dag marginale muligheter for økt brukerbetaling som vil kunne medføre noen vesentlig økning av inntekten. Når det gjelder kommunale avgifter (selvkostområdene) har for øvrig Overhalla blant de laveste avgiftene i Nord-Trøndelag, og er slik sett en rimelig kommune å bo i.

Den eneste realistiske kilden til vesentlig økte inntekter vil i hovedsak være innføring av generell eiendomsskatt. Tidligere har en antydnet at en vil kunne ha muligheter for å kunne få inn kr 4 millioner (sett opp mot da beregnede tilsvarende økte kapitalkostnader ved byggeprosjekt OBUS). En eventuelt maksimal utnyttelse av ordningen vil trolig kunne gi en noe høyere inntekt, avhengig av nivå og system for takstene. En eventuell innføring av generell eiendomsskatt vil, som tidligere utredet, medføre engangskostnader på grovt anslått 1,3 mill kr i forbindelse med innføring av skatten (taksering).

Ytterligere innsparinger: En har som tidligere nevnt nylig gjennomført en betydelig innsparingsprosess med en totalvirkning på kr 4,6 millioner, noe en har begynt å se en bra effekt av i 2009. Effektivisering og kostnadsbesparing blir det jobbet kontinuerlig med fra ledelsens side.

Samarbeidet i Samkommunen bidrar også til effektivisering og besparelser. En vil fra 2010 forsøke å endre oppgave fordelingen innenfor oppvekst som en antar skal kunne gi en besparelse i planperioden.

Konklusjon:

Samlet sett vurderes det fortsatt slik at ytterligere innsparingsrunder nå av nødvendig omfang, vil få så store negative konsekvenser på tjenestetilbudet og kommunens videre utvikling, at dette ikke foreslås. I tråd med kommunestyrets vedtak (30. november 2009) om framdriftsplan og prosess med eiendomsskattetaksering i 2010, tas det sikte på å innføre generell eiendomsskatt med virkning fra og med 2011, slik at kommunens inntekter kan bringes på nivå med utgiftene og det kan skapes nødvendig rom for å løse eksisterende og kommende oppgaver. I tillegg vil det fortsatt være nødvendig å ha kontinuerlig fokus på muligheter for effektivisering og nøye vurdert ressursbruk, ikke minst for etter hvert kunne opparbeide et handlingsrom til å iverksette tiltak for å nå kommunestyrets målsettinger.

5.1 Nye tiltak/investeringer

Egenkapitalinnskudd KLP

Siden vi er medlemmer av pensjonsordningen til KLP må medlemmene fra tid til annen betale inn egenkapital. KLP har varslet at Overhalla kommune må betale ca kr 400 000 årlig for at KLP skal møte fremtidig vekst og generere avkastning. En har ikke anledning til å lånefinansiere slike innskudd. En må derfor enten overfører midler fra den ordinære driften eller bruke av ubundne investeringsfond. Vi vil foreslå at det brukes av fond.

Gløymem bru:

Statens vegvesen har etter forespørsel fra Overhalla kommune foretatt en visuell inspeksjon av Gløymem bru over Bjøra. Tilstandsrapporten viser at vedlikeholdet av brua har vært forsømt og bruas tilstand er ikke tilfredsstillende. Statens vegvesen er tilsynsmyndighet for brukonstruksjoner i det offentlige vegnettet og ber i brev datert 14.11.07 om at Overhalla kommune utarbeider planer og setter av midler slik at tiltakene i

rapporten kan utføres snarest mulig. Fullstendig rehabilitering av brua slik som beskrevet i rapporten er anslått til kr 1,2 mill. Prosjektet foreslås prioritert i 2011.

Tankbil til brannvesenet

Kommunens tankbil begynner å bli 30 år gammel og noe slitt, og det vil etter hvert kunne bli et problem å få tak i deler. Antatt kostnad for anskaffelse av ny bil med forbedret pumpeløsning er kr 600.000,-. Innkjøpet vurderes prioritert i 2013.

Stedsutvikling

I tråd med vedtak har lokale arbeidsgrupper jobbet med stedsutvikling for Ranemsletta og Skage. Gjennomføring av tiltak har blitt lagt fram i politisk sak høsten 2009. Rådmannen foreslår at det bevilges kr 1.300.000,- og prioriteres i 2010.

Administrasjonsbygget – utvendig

I tilknytning til stedsutviklingsprosjektet på Ranemsletta og ut fra lengre tids påpekt behov, forslås det at det blir bevilget 400.000,- kr til utvendig rehabilitering av administrasjonsbygget. Dette vil ikke kunne dekke en total rehabilitering, men vil være et steg i riktig retning. Sees i sammenheng med gjennomføring av utredning av energieffektiviserende forbedringer på bygget.

Utvendig rehabilitering Ranem kirke.

Utvendig rehabilitering av Ranem kirke er delvis gjennomført. Kirkens vestvegg er ferdig rehabilitert. Etter Riksantikvarens prioriteringer bør også de øvrige vegger repareres, men da i et mindre omfang enn det var for vesterveggen. Etter søknad har Riksantikvaren gitt et tilsagn om tilskudd på 90.000,- kr i forbindelse med reparasjon av kirkens sørvegg. Denne reparasjonen vil få en total kostnad på ca 270.000,- kr, og kirkelig fellesråd ber derfor om et tilskudd for gjennomføringen av tiltaket på 180.000,- kr som lånefinansieres.

Vann og avløp

Kommunestyret vedtok investeringsplan for vann og avløp i sak 12/09. Tiltaksplanen viser prioriteringer. Investeringer på vann/avløp dekkes gjennom selvkost og får sådan ingen virkning på driftsbudsjettet. Det avsettes samlet 2,5 millioner kr i 2010.

Elveforebygging

Det har årlig blitt bevilget 400.000,- pr år til tiltaket. For 2010 vil en prioritere arbeidet med Igda. Prosjekt er vedtatt av kommunestyret. Vider foreslås det at det avsette 400.000,- kr år fra 2011 og ut planperioden.

OBUS

Byggtrinn 1 på til sammen kr. 23 730 00 er under utførelse. Arbeidene er planlagt ferdigstilt i løpet av mars 2010. Ved behandling av økonomiplan for 2009-2012 var det forutsatt at andre byggetrinn (skulle iverksettes fra 2013 og ferdigstilles senest 2015 innenfor en ramme på 25 mill kr.

For å avklare videre utvikling av bygningsmassen foreslås gjennomført en forstudie som ser på alternative løsningsmuligheter. Antatt kostnad er satt til 350.000,- kr.

Gang og sykkelveg Svarlia

Det legges opp til å starte arbeidet med gang og sykkelveg til Svarlia i 2011 med en samlet kostnadsramme på 3.000.000,-. Prosjektet inkluderer gatelys og asfaltering av hovedvegen. Dette er et viktig tiltak i kommunens strategi for satsning på klima- og energiplanen ved at det tilrettelegges for sikker adkomst til sentrumsområder uten bruk av motorisert ferdsel.

Ranemsletta barnehage – utvikling av eksisterende eiendom

Gjennom boligsosial plan konkretiseres behovet for boliger til bestemte grupper. I den forbindelse vil det være naturlig å se på dagens eiendom ved Ranemsletta barnehage for å se på fremtidige muligheter og organisering. Det foreslås at det avsettes 200.000,- til prosjektet i 2010.

Ladestasjon elbiler

Det tas sikte på å opprette ladestasjon(er) for elbiler i løpet av 2010. En antar at dette skal kunne gjennomføres med bruk av eksterne tilskudd. En vil komme tilbake med egen sak når planene er nærmere avklart.

Følgende prioriteres i perioden:

HOVEDOVERSIKT INVESTERINGSBUDSJETT (alle tall i 1000 kr, inkl mva)	Økonomiplanperioden			
	2010	2011	2012	2013
Fagområde administrasjon				
Egenkapitalinnskudd KLP	457	400	400	400
Fagområde oppvekst				
PC'er og elektroniske tavler	200			
Skolebøker	200			
OBUS - skisseprosjekt	350			
OBUS - trinn II				25 000
Fagområde teknisk				
Ranem kirke - rehabilitering	180			
Fagsystem eiendomskatt	600			
Administrasjonsbygget utvendign rehab.	400			
Stedsutvikling Skage og Ranemsletta sentrum	1 300			
Skisseprosjekt Ranemsletta barnehage	200			
Gløymem bru		1 200		
Elve-/rasforebygging		400	400	400
Gang sykkelveg Svarlia		3 000		
Asfalt Himoflata	800			
Tankbil				600
Teknisk avgiftsområde, vann				
Tiltak på anlegg og ledningsnett	625	500	500	500
Teknisk avgiftsområde, avløp				
Tiltak på anlegg og ledningsnett	1 950	600	600	600
Sum investeringer	7 262	6 100	1 900	27 500
Finansiering:				
Overføring fra drifts				
Bruk av fond	457	400	400	400
Låneopptak (selvfinansierende)	2 575	1 100	1 100	1 100
Låneopptak	4 230	4 600	400	26 000
Sum finansiering	7 262	6 100	1 900	27 500

5.2 Endringer i driften

I forbindelse med demensplan er det iverksatt et tiltak som heter "inn på tunet" for 5 personer. Tiltaket vil komme i gang i 2010 og det er muligheter for å søke om tilskudd til prosjektet i prøve perioden. Noe usikker om en mottar tilskudd og hvor lenge. Det er i gang satt et prosjekt som skal jobbe forebyggende i forhold til rus. En mottar tilskudd til prosjektet som er beregnet å skulle gå ut 2011. Sykeheimen og hjemmetjenesten har gått

inn på en avtale om levering av maskinpakket legemidler. Dette vil kunne redusere behovet for personell resurser som kan omdisponeres.

På storkjøkkenet er det tatt i bruk et nytt dataprogram som beregner næringsverdier og forbruk av råvarer i forhold til bestilling av mat. Dette skal kunne bidra til både kvalitetssikring og til redusert avfall. En besparelse på 100.000,- kr bør være realistisk fra 2011.

Regjeringen har forslått å øke antall undervisningstimer og gi 2 timer gratis leksehjelp. Det er avsatt midler til dekning av dette i perioden. I tillegg er det forutsatt en endring av oppgavefordelingen innefor oppvekst som en antar skal kunne gi en besparelse.

Det er lagt inne 700.000,- til taksering av boliger i 2010 under ansvarsområdet til rådmannen. Dette er en ettårig kostnad som blir finansiert med bruk av disposisjonsfond. I tillegg er det i klima og energiplanen forutsatt at en skal sette i verk ordning for klimakvoter som er knyttet opp mot kommunens tjenestetransport. En vil derfor forsøke å øke skogplantingen i kommune ved at det ytes et tilskudd til planting.

Gimle har i årevis hatt betydelige økonomiske problemer. Det har tidligere blitt gitt et tilsudd på 300.000,- kr pr år som ble økt til 400.000,- kr i 2009. Dette økes ytterligere med 200.000,- fra 2010 i tillegg til at det er budsjettert med 270.000,- kr i leieutgifter knyttet til Gimle.

Momskompensasjon fra investeringer bidrar i 2010 med til sammen 6,5 millioner i driftsinntekter. Dette vil bli en ettårig inntekt.

5.3 Konsekvenser av nye tiltak/saldering (Rådmannens forslag til revidert økonomiplan)

Vi viser til den justerte budsjettoversikten for fremskrevne tall og for beregnede disponible rammer for 2010-2013 (Kap 3.2). Oversikten viser forslag til budsjett 2010 som fremstår i balanse. Vider kan en se at en vil få en underdekning på kr 3,57 mill i 2011 og avtar noe økonomiplanperioden. Lønns- og prisvekst har en tatt forbehold om skal dekkes av økte overføringer fra staten, dvs opererer i faste priser. I tillegg som vi tidligere har vært inne på en nevne at en ikke har lagt inn en "reserve" for evt. uforutsette tiltak/ hendelser til formannskapetets disposisjon. Potten burde vært på størrelsesorden minimum 1.000.000,- kr.

Rådmannen vil derfor legge fram en konsekvensjustert økonomiplan hvor en har forutsatt en inntektsøkning på 4 millioner fra 2011 ved innføring av generell eiendomskatt. I tillegg vil en få behov for å bruke kr 431.000,- av disposisjonsfondet for å få en balanse i budsjettet. I 2012 og 2013 vil dette endre seg noe slik at en vil kunne avsette noe til disposisjonsfondet.

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

Budsjettskjema 1A

Budsjettår	Opprinnelig			Økonomiplanperioden			
	R-2008	B-2009	2010	2010	2011	2012	2013
1 Skatt på inntekt og formue	-55 055	-60 132	-59811	-62172	-62 172	-62 172	-62 172
2 Ordinært rammetilskudd	-59 604	-71 766	-76031	-77447	-77547	-77547	-77547
3 Skatt på eiendom	-1 426	-1 431	-1431	-1426	-5431	-5431	-5431
4 Andre direkte eller indirekte skatter	-285	-348	-348	-348	-348	-348	-348
5 Andre generelle statstilskudd (note 4)	-10 458	-4 632	-4832	-6974	-7224	-7224	-7224
6 SUM FRIE DISPONIBLE INNTEKTER	-126 828	-138 309	-142 453	-148 367	-152 722	-152 722	-152 722
7 Renteinntekter og utbytte (Note 3)	-2 672	-2 825	-2406	-2270	-2200	-2200	-2200
8 Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	8 714	8 095	8741	8453	8264	7884	7495
9 Avdrag på innlån til egne formål	5 527	5 700	7829	5700	6796	6888	6928
10 Netto finansinnt./ utg.	11 569	10 970	14 164	11 883	12 860	12 572	12 223
11 Til dekning av tidligere regnsk.m. Merforbruk				0			
12 Til ubundne avsetninger	0	3 259	5000	7827		442	956
13 Til bundne avsetninger	1 216	150		343			
14 Bruk av tidligere regnsk.m. Mindreforbruk	0	0					
15 Bruk av ubundne avsetninger	-4 207	-1 924	-3710	-6867	-111		
16 Bruk av bundne avsetninger	-3 389	-2 655	0	-1938			
17 Netto avsetninger	-6 380	-1 170	1 290	-635	-111	442	956
18 Overføring til investeringsregnskapet	0			1300			
19 Til fordeling drift	-121 639	-128 509	-126 999	-135 818	-139 973	-139 708	-139 543
20 Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	0	0	126 999	135 818	139 973	139 708	139 543
21 Mer-/mindreforbruk	-121 639	-128 509	0	0	0	0	0

Revidert økonomiplan 2010 – 2013 for Overhalla kommune
- positiv, frisk og framsynt -

Budsjettskjema 1B

Enheter:	Opprinnelig			Økonomiplanperioden			
	R-2008	B-2009	2010	2010	2011	2012	2013
1 0100 Politisk virksomhet	-950	2 366	3 516	4 818	4 651	4 651	4 651
herav Avsetning lønnsoppgjør		2 880	2880	3 063	3 063	3 063	3 063
2 0 Politiske styringsområder	-950	2 366	3 516	4 818	4 651	4 651	4 651
3 1000 Rådmannen	11165	7 665	7665	11 075	10 325	10 325	10 325
4 1100 Flykningekonsulenten	0	0	0	-	-	-	-
5 1200 IKT	1363	2 142	2142	1 892	1 892	1 892	1 892
6 1300 Personal	0	-	-	-	-	-	-
1400 Servicesenteret	802	2 685	2685	2 692	2 685	2 685	2 685
7 1 Stabs- og støttefunksjoner	13 330	12 492	12 492	15 659	14 902	14 902	14 902
8 2000 OBUS	19072	21 398	22 416	22 457	21 457	21 457	21 457
9 2010 Hunn skole	9777	10 286	10 953	10 122	9 622	9 622	9 622
10 2020 Øysletta skole	3661	3 936	4 055	4 512	4 312	4 312	4 312
11 2200 Ranemsletta barnehage	1190	1 618	818	1 538	738	738	738
12 2210 Skage barnehage	2228	2 009	2009	1 791	1 791	1 791	1 791
13 2900 Rådgiver oppvekst	2800	3 381	3381	4 698	6 198	6 198	6 198
14 2 Fagområde oppvekst	38 728	42 628	43 632	45 118	44 118	44 118	44 118
15 3200 Sosialkontor (NAV)	2560	3 500	3500	4 298	4 298	4 298	4 298
16 3300 Overhalla sykeheim	17181	18 155	18155	17 658	17 658	17 658	17 658
17 3400 Hjemmetjenesten	12782	11 955	11 955	11 649	11 649	11 649	11 649
18 3500 Helse og familie	19899	20 061	20 461	23 437	23 337	23 337	23 337
19 3900 Rådgiver helse	1989	2 987	3237	3 639	3 588	3 423	3 258
20 3 Fagområde helse/sosial	54 411	56 658	57 308	60 681	60 530	60 365	60 200
21 5000 Kultursjefen	3408	3 221	3221	3 660	3 660	3 660	3 660
22 5 Fagområde kultur	3 408	3 221	3 221	3 660	3 660	3 660	3 660
23 6000 Teknisk sjef	2463	2 852	2852	2 835	2 852	2 852	2 852
24 6005 Feietjenesten	-22	8	0	32	0	0	0
25 6010 Vannforsyning	540	659	0	538	0	0	0
26 6020 Avløp	1138	745	0	-398	0	0	0
27 6025 Avfallsbehandling	46	-70	0	-265	0	0	0
28 6027 Slambehandling	149	102	0	0	0	0	0
29 6030 Kommunal bygningsmasse	12531	11 690	11555	11 710	11 432	11 432	11 432
30 6040 Samferdsel	3739	2 922	3 422	3 866	3 866	3 866	3 866
31 6400 Landbruk	1565	1 970	2020	2 022	1 920	1 920	1 920
32 6500 Næringsutvikling	1155	610	808	1 053	1 053	953	953
33 6 Fagområde teknisk	23 304	21 488	20 657	21 393	21 123	21 023	21 023
34 7000 MNR Landbruk	69	-17	0	0	0	0	0
35 7 Interkommunalt samarbeid	69	-17	-	0	0	0	0
36 Skatter, rammetilskudd...	-2 424	-3 448	-6948	-8 171	-1 671	-1 671	-1 671
37 Motpost avskrivning	-7 013	-6 879	-6879	-7 340	-7 340	-7 340	-7 340
8 Skatter, ram.tilsk, renter og av	-9 437	-10 327	-13 827	-15 511	-9 011	-9 011	-9 011
Sum rammeområder	122 863	128 509	126 999	135 818	139 973	139 708	139 543